ФИФІ ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ ІЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКІУ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КЪБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И І ПЛАНДЭРЭ КЪЫДОКІ

№164 (21.572) ● 2009 гъэм шыщхьэІум (августым) и 29, щэбэт ● Тхьэмахуэм тхуэ къыдокІ ● И уасэр соми 3-щ ● adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и къэрал дамыгъэхэр етыным и Іуэхухэр

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Президентым и Указ

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм щыхуэзэн щегъэджэн ІэнатІэм ильэс куэд хъуауэ хьэпэлу зэрыщылажьэм, щІэблэр гъэсэныкъо щІэныгъэ егъэзыгъэтыныкъо хуащІа хальхъэныгъэщхуэм пашІэ щІэ льапІэхэр эфІэщым:

«Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм ЩІыхь зиІэ и егъэджакІуэ» щІэр фІэщыщ

Джангуразовэ Лиз Хьэдис и пхъум - «Батчаевэ Р. А. и цІэр зэрихьэу Бабугент хуажэм дэт курыт щкол» курыт щІэныгъэ щрат муниципальнэ Іуэхущ1апІэу Шэрэдж муниципальнэ куейм щыІэм и егъэджакІуэм.

«Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и егъэджакІуэ» щІэр фІэщыщ

Клешня Ларисэ Станислав и пхъум – «Прохладнэ муниципальнэ куейм и администрацэм егъэджэныгъэмкІэ и управленэ» муниципальнэ Іуэхущ1апІэм и унафэщІым

Сунш Заудин Щэмсэдин и къуэм - Іэщ1агъэм щыхагъэгъуазэ «Къэбэрдей-Балькъэрым и «Уэхуакіуэ» лицей» щрагъаджэ къэрал Іуэхущ1апІэм и унафэщІым.

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Президент КЪАНОКЪУЭ Арсен.

Налшык къалэ
2009 гъэм шыщхьэІум и 27-м
№130-УП

Гъэпэжным теухуауэ

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Президентым и Унафэ

2009 гъэм шыщхьэІум и 27-м *№ 73-РП*

Егъаджэныгъэ, гъэсэныгъэ лэжьыгъэхэр кьыхэзгъэщыным, ахэр егъэфІакІуэным, щІэныгъэфІ яІэу, гъэсэныгъэдахэ яхэлъу щІэблэр къэгъэхуным екъулІэныгъэфІхэр зэрыщагъэм папщІэ фІыщІэ яхуэщІын:

Хьисэ Ларисэ Хьэжмурид и пхъум - «Профессионалнэ училищ №8» къэрал щрагъаджэ Іуэхущ1апІэм Іэщ1агъэм хуезыгъаджэ и мастерым

Айшаев Мухьэдин Мурат и къуэм - «Къарэсу къуажэм дэт курыт щкол» щІэныгъэ щрагъэгъуэт муниципальнэ Іуэхущ1апІэу Шэрэдж муниципальнэ куейм щыІэм и унафэщІым

Алэкъэй Роэ Іэбубчыр и пхъум - «Шэджэм ЕтІуанэ кьуажэм дэт пэщІэдзэ еджапІэ-сабий сад» щІэныгъэ щрагъэгъуэт муниципальнэ Іуэхущ1апІэу Шэджэм муниципальнэ куейм щыІэм и унафэщІым

Дэгу Іэминат Льостэнбий и пхъум - Бахъэн къалэм дэт «Лицей №3» щІэныгъэ щрагъэгъуэт муниципальнэ Іуэхущ1апІэм есэпымкІэ и егъэджакІуэм

Жариковэ Еленэ Валентин и пхъум - Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэм зыужьныгъэ программэхэмрэ информатизацэмкІэ и къудамэм и унафэщІым

Понэж Майе Жуэдин и пхъум - «Курыт щІэныгъэ ирикъу щрат щкол-интернат №3» щІэныгъэ щрагъэгъуэт къэрал Іуэхущ1апІэм и унафэщІым

Шыдыгъу Эмэ Къаджэрий и пхъум - «Плановскэ къуажэм дэт курыт еджапІэ №2» щІэныгъэ щрагъэгъуэт муниципальнэ Іуэхущ1апІэу Тэрч муниципальнэ куейм щыІэм адыгэбзэмрэ литературэмрэ щезыгъаджэм

Шубино Надеждэ Валерий и пхъум - «Прохладнэ муниципальнэ куейм и администрацэм егъэджэныгъэмкІэ и управленэ» муниципальнэ Іуэхущ1апІэм и Іэщ1агъэм1 нэхъыщхьэм.

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Президент КЪАНОКЪУЭ Арсен.

Налшык къалэ
2009 гъэм шыщхьэІум и 27-м
№ 74-РП

● Шыщхьэ1у зэІущІэхэр

ЗэфІэгъэкІын хуейхэм топсэльыхь

Налшык дэт Къэрал концерт гъэтхъэгъуапІэм шыщхьэІум и 28-м щекІуэкІащ республикэм и егъэджакІуэ хэм я пленарнэ зэхуэсыщхьэ. Абы къышащ щыгъэжащ гъэ еджагъуэ бзаджэм ящ екъулІэныгъэхэр, зыхунэмыса Іуэхугъуэ хэр, зэфІахыну лэжьыгъэхэр щаубзыхуащ.

ЗэІущІэм къырихьэлІащ КъБР-м и Парламентым и Тхьэмадэ **Чеченов Ануар**, КъБР-м и Правительствэм и Унафэщ1ым и къалэныр зыгъэзащІэ М **еркулов Александр**, абы и къуэдзэ **Дыщэкі Мадинэ**, УФ-м Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэм и департаментым и Іэщ1агъэл1 **Реморенко Игорь**, КъБР-м и Президентым и Администрацэм и Унафэщ1ым и я1э къуэдзэ **Къуэшырокъуэ Залым**, КъБР-м и Профсоюзхэм я федерацэм и унафэщ1 **Тау Пщыкъан**, Парламентым и депутатхэр, республикэм и школхэм я унафэщІхэр, егъэджакІуэхэр, нэгъэсакІэхэр.

Республикэм егъэджэныгъэ, щІэныгъэ Іуэхуэхэр зэрыщызэгъуеблам, абы хэлъ пъэпощъэпохэмрэ екъулІэныгъэхэмрэ теухуа доклад зэІущІэм щищІащ КъБР-м егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министрым и къалэнхэр зыгъэзащІэ **Щхьэгъэпсо Сэфарбий.**

ЕгъэджакІуэхэм я щыщхьэІу зэІущІэр зэрекІуэкІам теухуа тхыгъэ ди газетым тетынущ.

ЖЫЛАСЭ Маритэ.

● Гу зылъытапхъэ

Лепс Григорий федаІуэ!

Къэбэрдей-Балькъэрым и Къэралыгъуэм и махуэр зэрагъэлъапІэм и щІыхькІэ КъБР-м и Президентыр республикэм щыпсэуху хэм яхуэупсащ - Урысей эстрадэм и вагъуэ Лепс Григорий ди дежь концерт щитыну къыригъэблагъащ.

Абы едІуэну, епльыну хуейхэр щыщхьэІум и 31-м сыхьэт 19-м фрагъэблагъэ ЗэгурыІуэныгъэм и Утым (КъБР-м и Правительствэм и Унэм и гупэм дежь щыІэм).

● Дыгъуасэ

КъБР-м и УнафэщІым къыхельхьэ

УРЫСЕЙ Федерацэм и Президент **Медведев Дмитрий** Кавказ Іщ1ыхьэм и щыналъхэм я муфтийхэмрэ я Іэтащ1ыхьэмрэ дыгъуасэ зэІущІэ ящІащ1ыкІуэкІащ. Абы хэтащ Къэбэрдей-Балькъэрым и лІыщ1ыхь **Къанокъуэ Арсенрэ** КъБР-м и мусульманхэм я дин Іуэхущ1апІэм и унафэщІ **Щ1ыхьэщІэ Іэнасрэ** Псалъэмакъыр теухуауэ щытащ щ1ынальхэм щалъэжь экстремист хьэгъэщагъэхэм.

Къанокъуэ Арсен кьиригъэлъэгуащ, я Іуэхуэм хэмыІэбэу, республикэм и къэрал властым и органхэр дин законодательствэр гъэзэщІэным, дин зэхуэмыдэ зыбытхэр зэгурыІуэным, я щІэныгъэм хэгъэкъуэным, псапэ щІэным и мыхьэнэр кьагурыгъэІуэным хуэунэтІауэ дин зэгурыхьэныгъэхэм зэрадэлажьэр, КъБР-м щызекІуэ дин лІэужьыгъуэ нэхъыщхьэщым - ислъамым, чыристанэм, нуданэм я зыужьныгъэхэр зэрыдаІыгъыр.

- Властым и органхэм, граждан жылагъуэм я институтхэм, хабзэ хъуауэ кьадекІуэкІ диныр зыбытхэм, интеллигенцэм я кьарур хуэзщІагъэуІуэмэ, ди лъэпкъхэм зэман кІыхькІэ кьадэгъэгурыкІуа зэхэщыкІ льагэр и ІэкІыбгъуэ, лъэпкъхэм, дин зэхуэмыдэ зезыхьэхэм я зэдэзэхьныгъэр, ди жылагъуэм дежкІэ нэхъ Іыапэ щыт мамырыгъэмрэ зэгурыІуэныгъэмрэ кьытхуэзгъэпэщыну, - кьыхэнгъэщащ республикэм и Іэтащ1ыхьэм.

Къэбэрдей-Балькъэрым дин зэгурыхьэныгъэхмкІэ комиссэ щыІэщ, дин лъагэхэм зэдэлэжьэныкъэ ахэр къэралым диІыгъыныкІэ программэр ящ1эщащІэ. Программэр тещІыхьащ дин зэхущытыкІэхэр егъэфІэкІуэным, апхуэдэу Нашлык тхьэ щІельэІуну униті щыуэхуэным, тхыдэмрэ архитектурэмрэ я фэепІу кьаІыта мэждкьутІ зэгъэпэщІыжыным. Дин зэхуэмыдэ и лъэныкьуэкІэ Къэбэрдей-Балькъэрым зэгурымыІуэныгъэ щыІэкъым. Кьанокъуэ Арсен кьызэрыгурыІащмкІэ, нэхъ Іуэхугъуэ гугъуэхэм яущ1ыщІ щІэныгъэ кІуу зыбгъэдэльдин гъжьакІуэр кьаІэрегъэщІэкІыр. КьащІтэмэ, теологие щІэныгъэ нэхъыщхьэ зиІэ Къэбэрдей-Балькъэрым ирыр абыхэм я процентни 10 кьудейщ. Абы кьыхэкІыну, Кьэнокъуэ Арсен кьэралым и унафэщІым лъэІукІэ зыхуиІэзэащ щыІэм и щІыпІэ псоми я лІыкІуэхэр щеджэ хъуну Кавказ Ищ1ыхьэр ислъам институт Налшык щыхуэунэмкІэ кьадэІэпыкъуну. Республикэр хъэзырщ а Іуэхум мыпхуэдэ хьэхъэну. Медведев Дмитрий абы арэзы техьауэ икІи а лъэІур тхыгъэкІэ хуагъэхъэзырыну зэгурыІуащ.

ХЬЭГУАРЭ Джамилэ.

Макъхэм я дунейр къыхуэзІуах

**Щыщхьэ1ум и 26-м «Лэгъупыкъу» санаторэм кьыщызэІуахащ «Дунейр зэхэхьан» дунейпсо псапащІэ фондым и я1э уэрыСей зэхьІэхь. Ар теухуащ зи тхьэкІумэ зэхимыж сабийхэр операцэ щыным, абыхэм я уэнафащІу щыта Отаровэ Роэз республикэм щедгъэкІуакІа операцэхэм псоми кІэльыпльащ, абы и уэкъеІи сабийхэм я Іуэху зэрыщэжьым щызыгъэгъэзащ. Мис абыхэм хуэдэ зэхэщыкІрэ гущІэгъуэ зиІэ щІыхьхэм даээрырыхьэлІам и фІыгъэкІэ, дэ Іэмал диІащ зи тхьэкІумэм зэхимыж щыкІуэхэм дунейм и макъхэр зыхуэдэр кьедгъэщІну.

Адэжь Ван Моурик Карен кьызэуэсахэр щитащ зэрэщ «Дунейр зэхэхьан» псапащІэ фондым кьызэрызэрагъэпэщам, абы и лэжьыгъэм.

- Ди фондым и кьалэн нэхъыщхьэр зи тхьэкІумэм зэхимыжу операцэ ящІа сабийхэм я щІыпІ, - жиІащ абы. - Операцэ нэхъыщхьэ узыншагъэр щызэфІэувэжк лъэхъэнэрэ ебгъэкІыжу сабийхэр я нэІэм зэрыщІагъэтыщІ, - жиІащ Отаровэ Роэз.

Инджылызым кьикІа Іэпэтэрмэш егъэджакІуэ Харингтан Сьюзан ильэгъуа псоми фІэтелъыдэжт. «Сабийхэм псынщІэу зауж, - жиІащ абы, гуГъуехьэм хьарзынэу пользщ. Абыхэм ящ1ажьэ Іэщ1агъэлІхэм я Іэзэагъэр нэрылъагъуэ.

Махуипщ1кІэ Налшык щызэхэтыну зэхэпхъэм кьрихьэлІащ Москва областым, Краснодар, Ставрополь крайхэм, Башкортостан, Дагъыстан, Къэрэшей-Шэрджэс, Къэбэрдей-Балькъэр Республикэхэм щыщу зи тхьэкІумэм зэхимыжыу операцэ ящІа сабийхэр, абыхэм я адэ-анэхэр, апхуэдэу Урысейм и мызакъуэу, хамэ къэрал кьикІа Іэпэтэрмэш егъэджакІуэхэр. Мы махуэхэм операцэ ящІа сабийхэм я кьуэхьым зрагъэужьыныкІэ, я щІэныгъэ зэхъэкІыныкІэ я уэрэзджьІакІуэ гупым.

Куейм и артистхэм ятыну концертхэм кьадэкІуэу, щІалэгъуалэм я джэгу-зэпеуэ щ1ьхэуи екІуэкІыну. Мыр адрей ильэсхэм кьащ1ьхэщ1ыкІыу зэхахьлІну я мурадщ: кьафо къэс кьакІэпльыкІуэнущ кьэралыгъуэ быдэм и кьежьапІэу кьалъытэ унагъуэ насыпым и щапхъэ макъамэ - литературэ едзыгъуэхэр. Мы Іуэхур кьызэгъэпэщыным жьджэру зэтащІ Тэрч куейм адміністрацэм щэнхабзэмкІэ, егъэджэныгъэмкІэ и кьудамэхэр.

Зэхуэдэ зэрыщІэкІ, журналистхэм я Іуэхущ1ы пресс-конференц щригъэкІуэкІым. Абы кьыхэнгъэщащ а кьуажэхэм я ухуэныгъэр Іэрыналым щигъэІтыну жьыхуаІэр зэрымыпэжыр. Араш палестинхэм псоми я1э я1укъуэдыж, мамырыгъэм и зэпсэльэныгъэхэм пащэм папщІэ.

- А хьыбар нэпщІым льабжьэ льэпкъ нІэжьым, а Іуэхум екъэлІауэ дэ зымы зыкІи дыгурыІуакъым, - жиІащ Нетаньяху.

Арщхьэкіэ, Меркель Ангелэ иджыри зэ тригъэчыныхьэ кьыхигъэщащ, Израильмрэ Палестинэмрэ я зэгурыІуныгъэ гуэр зэращІыпІэн папщІэ, жылагъуэмрэ я ухуэныгъэр зэтегъэувыІэн зэрыхуейр.

ЯгурыІуэн хуей мэхъу

Франджымрэ Швейцариемрэ

ЩХЬЭЩІЭМЫЩІ Изэ.

Псапащ1э фондым игъэгуфІа сабийхэм щыщ.

● Зэ1ущІэхэр ● Лъэпкъ Іуэху ● Ислъамым и нур

КЪЭБЭРДЕЙ

Щ1бэт кьыдэкІыгъуэ

● Футбол ● Малъхъэдис

ЩІЫХЬЭЩІЭ ІЭНАСРЭ

«Кавказым и сабийхэр Кавказым мамырыгъэ щы-Іэным и гъэльэщ» фІэщыгъэр зиІэ Урысей Іпщэм и щыналъхэм я гъэхэсэ щІэныгъэм я сабийхэм я зэхуэс щІэныгъэм и ресПубликэм къыщыз1уэхащ.

АР КЪЫЗЭРАГЪЭПЩАЩ Урысей Федерацэм щІыналъхэм я зыужьныгъэмкІэ и министерствэмрэ КъШР-м и спорткомитетымрэ, Республикэм и президентым и администрацэм и щІыпІэ гъэхэсэм Урысей Іпщэм и щІыналъхэм я сабий 200-м щІигъу ирихьэлІащ.

Администрацэм и унафэщІым и къуэдзэ Пивоваровэ Надеждэ зэрыжиІамкІэ, зэхуэсым и кьалэн нэхъыщхьэр сабийхэм льэпкъ, дин щыІэныгъэ яхэлъхьэныгъэ, зэныбжьэгъугъэр, зэгурыІуэныгъэр яхэпщэныгъ, Хэкум фІыльэгъэныгъэ хуаІэу кьэгъэтэджыныгъ.

Сабийхэм республикэм и щІыпІэ дахэхэр яредгъэльэгунущ, концертхэр кьыхуэзгъэпэщынущ. Абыхэм я хьэщІэнущ «Челси» уэрэджьІакІуэ гупыр.

ХЬЭЩЫКЪУЕЙ Олег.

● Ухуэныгъэхэр

Гъуэгухэр зэрагъэпэщыж

Гъуэгуу1уэхэм КъБР-м и Къэралыгъуэм и махуэм егугъуу зыхуагъэхъэзыращ. Фокіадэм и 1-м абыхэм ятынущ гъуэгуу1ыр щсри зэхэту километр 85-м нэблагъэ.

«2002 - 2010 гъэхэм Урысейм и транспорт ІэнатІэм зэрызужьнуір» федеральнэ программэ хэхам ипкъ иткІэ, «Кавказ - Лэскэн ЕтІуанэ - Ерокъуэ - Лэскэн Ищ1э - Ташлы-Тала - Хъэзидон» автомобиль гъэзэгъэн километр 43,4-м щызэрагъэпэщыжащ.

2008 - 2012 гъэхэм тещІыхьа «Урысей Ищ1э» федеральнэ программэ хэхам зэрыщыубзыхуам тету, Прохладнэ - Іуащ1ыхьмахуэ автомобиль гъэзэгъэн километр 43,4-м щызэрагъэпэщыжащ.

2008 - 2012 гъэхэм тещІыхьа «Урысей Ищ1э» федеральнэ программэ хэхам зэрыщыубзыхуам тету, Прохладнэ - Іуащ1ыхьмахуэ автомобиль гъэзэгъэн километр 43,4-м щызэрагъэпэщыжащ.

Абы щІыпІэхэм лэжьыгъэхэр щрагъэкІуэкІащ федеральнэ, республикэ бюджетхэм я хьэмкІэ. Камеикэ зыгатІэуэм къыпэсыкІуэ Набережнэ уэрамым, Щхьэлыкьуэ - Ленином, Мэрэзыкъ къуажэм Комсомолым, Советым, Зэныбжьэгъуныгъэм, Урысым я щІэкІ щыІэхэм, Дей жылагъуэм - Мэлбахъуэм и щІэр зэныкъом, республикэм и мыльКъкІэ елэжьащ.

Дзэлыкъуэ куей

КЪЭРАЛЫГЪУЭМи махуэм ирихьэлІэу Дзэлыкъуэкъуажэ и ут нэхъыщхьэм щекІуэкІынущ «Си Къэбэрдей-Балькъэр» зыфІащ1а театр теплъэгъуэ ин. Абы щагъэльэгъуэнущ республикэм и тхакІуэхэм я Іэдакъэ кьыщІэкІа лэжьыгъэхэм, ди щІыналъхэм къэралыгъуэр щигъэбыдэным теухуахэм, къытращІыкІа спектакль едзыгъуэхэр.

Теплъэгъуэм жьдэ ру зэтынущ Дзэлыкъуэ куейм Щэнхабзэмкі и унэм и театр студием и артист нэхъыжьхэри мы илъэсым абыхэм щІэуэ яхьыха ныбжьыщІэхэри. ГуфІэгъуэм къринэлІаехэр театр нэуэжьым Щэнхабзэмкі ягъэ ирагъэблагъэнущ. Абы щекІуэкІынущ районым и уэрэджьІакІуэ, къэфакІуэ гупхэм я концерт. Мы махуэм япэу утыку кьихьэнущ республикэ, район зэхьэ-хуэхэм текІуэныгъэр къыщыпльыкІа вокалистхэр.

Псом хуэмыдэу етуГуу ягъэхъэзыращ куейм щэнхабзэмкІэ и паркым фокІадэм и 1-м щІыпІэ Іэзэхэм я зэпеуэ щекІуэкІынури. Мы бы кьрихьэлІэнущ куейм и жылагъуэхэм кьикІа пшынауэхэр, бзэрэбнауэхэр. Абыхэм ягъэзэщІэнущ мамырыгъэм, зэкъуэтыныгъэм теухуауэ ятха макъамэхэмрэ ди щІыналъэм щыпсэу льэпкъхэм я къафхэмрэ. Къэралыгъуэм и махуэм ут нэхъыщхьэм щызэхэтынущ районым и зэрыдэжьІакІуэхэр, къэфакІуэ гупхэр, ансамбль гъэсэныгъэ щІэныгъэ ящІынущ. Мы махуэм ящІынущ щІэныгъэ ящІ ІуэрыІуатэ. Теплъэгъуэм жьдэ ру зэтынущ Дзэлыкъуэ куейм Щэнхабзэмкі и унэм и театр студием и артист нэхъыжьхэри мы илъэсым абыхэм щІэуэ яхьыха ныбжьыщІэхэри. ГуфІэгъуэм къринэлІаехэр театр нэуэжьым Щэнхабзэмкі ягъэ ирагъэблагъэнущ. Абы щекІуэкІынущ районым и уэрэджьІакІуэ, къэфакІуэ гупхэм я концерт. Мы махуэм ящІынущ щІэныгъэ ящІынущ. Мы адрей ильэсхэм кьащ1ьхэщ1ыкІыу зэхахьлІну я мурадщ: кьафо къэс кьакІэпльыкІуэнущ къэралыгъуэ быдэм и кьежьапІэу кьалъытэ унагъуэ насыпым и щапхъэ макъамэ - литературэ едзыгъуэхэр. Мы Іуэхур кьызэгъэпэщыным жьдэжьу зэтащІ Тэрч куей администрацэм щэнхабзэмкІэ, егъэджэныгъэмкІэ и кьудамэхэр.

Зэхуэдэ зэ1ущІэ ящІынущ. Абы щІэныгъэ ящІ ІуэрыІуатэ зэрыщІэкІ, журналистхэм я Іуэхущ1ы пресс-конференц щригъэкІуэкІым. Абы кьыхэнгъэщащ а кьуажэхэм я ухуэныгъэр Іэрыналым щигъэІтыну жьыхуаІэр зэрымыпэжыр. Араш палестинхэм псоми я1э я1укъуэдыж, мамырыгъэм и зэпсэльэныгъэхэм пащэм папщІэ.

- А хьыбар нэпщІым льабжьэ льэпкъ нІэжьым, а Іуэхум екъэлІауэ дэ зымы зыкІи дыгурыІуакъым, - жиІащ Нетаньяху.

Арщхьэкіэ, Меркель Ангелэ иджыри зэ тригъэчыныхьэ кьыхигъэщащ, Израильмрэ Палестинэмрэ я зэгурыІуныгъэ гуэр зэращІыпІэн папщІэ, жылагъуэмрэ я ухуэныгъэр зэтегъэувыІэн зэрыхуейр.

ЯгурыІуэн хуей мэхъу

Франджымрэ Швейцариемрэ

ФІэгъэнапІэ ящІ

«Иорран цым и кьухьэпІэ Іуфэмкіэ жуг зыхуэхьэсыр кьегъэгъІыесэкІыныр щыгъэтыш хуейш» - жиІащ ФРГ-м и канцлер Меркель Ангелэ, и деж кьэкІуэ Израилым и премьер-министр Беньямин Нетаньяху Іуащ1э пэжыж.

ХьэщІэм жуг жылагъуэхэм тепсэльыхьыжащ, журналистхэм я Іуащ1ауэ пресс-конференц щригъэкІуэкІым. Абы кьыхэнгъэщащ а кьуажэхэм я ухуэныгъэр Іэрыналым щигъэІтыну жьыхуаІэр зэрымыпэжыр. Араш палестинхэм псоми я1э я1укъуэдыж, мамырыгъэм и зэпсэльэныгъэхэм пащэм папщІэ.

- А хьыбар нэпщІым льабжьэ льэпкъ нІэжьым, а Іуэхум екъэлІауэ дэ зымы зыкІи дыгурыІуакъым, - жиІащ Нетаньяху.

Арщхьэкіэ, Меркель Ангелэ иджыри зэ тригъэчыныхьэ кьыхигъэщащ, Израильмрэ Палестинэмрэ я зэгурыІуныгъэ гуэр зэращІыпІэн папщІэ, жылагъуэмрэ я ухуэныгъэр зэтегъэувыІэн зэрыхуейр.

ЯгурыІуэн хуей мэхъу

Франджымрэ Швейцариемрэ

ЩІЫХЬЭЩІЭ

Щыщхьэ1ум и 28-м щекІуэкІащ республикэм и егъэджакІуэ хэм я пленарнэ зэхуэсыщхьэ. Абы къышащ щыгъэжащ гъэ еджагъуэ бзаджэм яІа екъулІэныгъэхэр, зыхунэмыса Іуэхугъуэ хэр, зэфІахыну лэжьыгъэхэр щаубзыхуащ.

ЗэІущІэм къырихьэлІащ КъБР-м и Парламентым и Тхьэмадэ **Чеченов Ануар**, КъБР-м и Правительствэм и Унафэщ1ым и къалэныр зыгъэзащІэ М **еркулов Александр**, абы и къуэдзэ **Дыщэкі Мадинэ**, УФ-м Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэм и департаментым и Іэщ1агъэл1 **Реморенко Игорь**, КъБР-м и Президентым и Администрацэм и Унафэщ1ым и я1э къуэдзэ **Къуэшырокъуэ Залым**, КъБР-м и Профсоюзхэм я федерацэм и унафэщ1 **Тау Пщыкъан**, Парламентым и депутатхэр, республикэм и школхэм я унафэщІхэр, егъэджакІуэхэр, нэгъэсакІэхэр.

Республикэм егъэджэныгъэ, щІэныгъэ Іуэхуэхэр зэрыщызэгъеблам, абы хэлъ пъэпощъэпохэмрэ екъулІэныгъэхэмрэ теухуа доклад зэІущІэм щищІащ КъБР-м егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министрым и кьалэнхэр зыгъэзащІэ **Щхьэгъэпсо Сэфарбий.**

ЕгъэджакІуэхэм я щыщхьэІу зэІущІэр зэрекІуэкІам теухуа тхыгъэ ди газетым тетынущ.

ЖЫЛАСЭ Маритэ.

● Гу зылъытапхъэ

Лепс Григорий федаІуэ!

Къэбэрдей-Балькъэрым и Къэралыгъуэм и махуэр зэрагъэлъапІэм и щІыхькІэ КъБР-м и Президентыр республикэм щыпсэуху хэм яхуэупсащ - Урысей эстрадэм и вагъуэ Лепс Григорий ди деж концерт щитыну къыригъэблагъащ.

Абы едІуэну, епльыну хуейхэр щыщхьэІум и 31-м сыхьэт 19-м фрагъэблагъэ ЗэгурыІуэныгъэм и Утым (КъБР-м и Правительствэм и Унэм и гупэм дежь щыІэм).

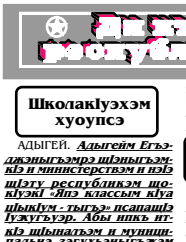

Школакіуэхэм хуоупсэ

АДЫГЕЙ. *Адыгеим Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэм и пэІэгу республикэм щокІуэкІ «Ищ1э классым ніуа щыкІум - тыгъэ» псапащІэ Іуэхугъуэр. Абы ипкъ иткІэ щыналъхэм я щІыпІэ дахэхэр зэрыльхьахэр ратащ.*

РЕСПУБЛИКЭМ и район, кьалэ администрацэхэм министерствэм кьагъэжьа спискэм тещІыхьауэ дызэрыт ильэсым я1э школыбжэр Іузыхьну сабий 4700-м тхьІыльитэ зэрыльхьахэр тыгГэ хуащІынущ.

Фыльтащ1ынугъэм хуагъасэ

КЪЭРЭШЕЙ-ШЭРДЖЭС. *«Кавказым и сабийхэр Кавказым мамырыгъэ щы-Іэным и гъэльэщ» фІэщыгъэр зиІэ Урысей Ищ1эм и щыналъхэм я гъэхэсэ и сабийхэм я зэхуэс щІэныгъэм и ресПубликэм къыщыз1уэхащ.*

АР КЪЫЗЭРАГЪЭПЩАЩ Урысей Федерацэм щІыналъхэм я зыужьныгъэмкІэ и министерствэмрэ КъШР-м и спорткомитетымрэ, Республикэм и президентым и администрацэм и щІыпІэ гъэхэсэм Урысей Ищ1эм и щІыналъхэм я сабий 200-м щІигъу ирихьэлІащ.

Администрацэм и унафэщІым и къуэдзэ Пивоваровэ Надеждэ зэрыжиІамкІэ, зэхуэсым и кьалэн нэхъыщхьэр сабийхэм льэпкъ, дин щыІэныгъэ яхэлъхьэныгъэ, зэныбжьэгъугъэр, зэгурыІуэныгъэр яхэпщэныгъ, Хэкум фІыльэгъэныгъэ хуаІэу кьэгъэтэджыныгъ.

Сабийхэм республикэм и щІыпІэ дахэхэр яредгъэльэгунущ, концертхэр кьыхуэзгъэпэщынущ. Абыхэм я хьэщІэнущ «Челси» уэрэджьІакІуэ гупыр.

ХЬЭЩЫКЪУЕЙ Олег.

Фокіадэм и 1-р КъБР-м мылэжьэгъуэ махуэу щагъэув

Фокіадэм и 1-р Къэбэрдей-Балькъэрым мылэжьэгъуэу щагъэуващ. А махуэм республикэм щыпсэухэмэрэ и хьэщІэхэмрэ зэуэ Іуэхугъуищ ягъэльэпІэнущ: КъБР-м и Къэралыгъуэм. Налшык къалэр ильэс 285-рэ зэрырикъум, Щ1эныгъэм я махуэхэр.

КъБР-м и Конституцэщ1эр кьызэращтам кьыхэкІыу, 1997 гъэм Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Къэралыгъуэм и махуэр ягъэуващ. Мыбдежьым кьыщалытащ РСФСР-м и ВЦИК-м и декреткІэ 1921 гъэм фокіадэм и 1-м Къэбэрдей автоном область кьызэрагъэпэщауэ зэрыщытар, нэхъ ижьыгуэхІэ Балъкъэр автоном округыр щІыгъуу Къэбэрдей-Балькъэр автоном областэ зэрызэрахъуэкІыжар.

2004 гъэм фокіадэм и 1-3-хэм Беслъэн кьыщыхъуа гуаУэшхуэм кьыхэжІыу, гуфІэгъэІэпхъуат. Иджы республикэм и властым и унафэхэ, 2009 гъэм кьыщыщІэдзауэ ар зытетам трауХуэжащ.

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и щыхьэр Налшык ешыж и теплъэ, и фІыщІэ, и тхыдэ иІэжщ. Кьалэм и лъабжьэр щагъэтІылъауэ кьыщалъытэ 1724 гъэрщ, адыгэщІ Кьэтыкьуэ Алсъэнбэч и жьлэхэр Гумэ псыщхьэхэм кьэхэуу Кавказ кьурш уардэхэм я лъабжьэ мэзыльэ щІыпІэм щитІысыкІащ. Налшык кьалэм и теплъэр налым ещхьщ, дамыгъэ хуэхъуари аращ.

Къэралыгъуэм и щІыхькІэ

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и махуэм ирихьэлІэу, зэхьыхьэ зэмылІэужьыгъуэ куэд Налшык щекІуэкІынущ.

Щыщхьэ1ум и 31-м сыхьэт 15-м Сурэтыщ1 гуязаджэмкІэ музейм кьыщызэІуахынущ «Си Къэбэрдей-Балькъэр» зыфІащ1а гъэльэгъуэныгъэ гъэщІэгъэн.

Налшык Къэпэшхуэщ1ыкъуэм и жыг хадзэм ит «Щ1ыхьэм и мафІэ» зыфІащ1а лъабжьэм **фокіадэм и 1-м сыхьэт 12-рэ дакьикъэ 45-м** удз гъэгъахэр тралъхьэнущ. **А махуэм** КъБР-м и цІыхубэ усакІуэ цІэрыІуэ Кьыщокъуэ Алим и фэепІуем дежь, Налшык къалэ администрацэм и гупэм ятыну, **этэкІу жьдэкІынущ сыхьэт 11-рэ дакьикъэ 45-м.**

Кьалэдэсхэм щІэщыгъуэ ящ1ыхьунущ махуэшхуэм и щІыхькІэ щыІэну «Москва - Налшык-2009» автомотоящ1ыкъэгъэльэгъуэныгъэр. Ар екІуэкІынущ **Къэбэрдей-Балькъэрым и Урысейм зэрыгуэхэрэ илъэс 400 щ1ихьым и щІэр зезыхьэ утым сыхьэт 13-м щІидзэу**.

Къэралыгъуэм и махуэр щагъэльэпІэнущ ирихьэлІэу а махуэ дыдэм кьэрал киноконцерт щагъэгъэлъапІэм и гупэм екІуэкІыну «Гъатэ, уэрэд жьІэ, си республикэ дахэ!» зэхьхьэр гукъинэж фщащІынущ теплъэгъуэ зэхуэмыдэхэмкІэ. Апхуэдэу абдежь щыпІэхэм Іэщ1агъэлІхэр кьыдогъэблагъэ. Апхуэдэу дэ Налшык кьыздэтащ Инджылызым, Чехием щыщ Іэщ1агъэлІхэр. Абыхэм Іэпэтэрмэш егъэджакІуэхэм я Іэзагъэм хагъэхъэзыжьмкІэ дерщ1ыхьэпхэр яредгъэкІуэкІынущ.

«Пэжыр жыпІэмэ» «Ван Моурик» нэмыщІ фирмэм щыщ Іэщ1ыхэтхэр абы и лэжьакІуэхэм ящ1ыщ зыр ди хэкуэгъуэ зэрыщытыр арахьэу, атІэ операцэ нэуэжьым у зэ1ущІагъэр щ1ьхэ зэфІэувэжк лъэхъэнэрэ ебгъэкІыжу сабийхэр я нэІэм зэрыщІагъэтыщІ, - жиІащ Отаровэ Роэз.

Инджылызым кьикІа Іэпэтэрмэш егъэджакІуэ Харингтан Сьюзан ильэгъуа псоми фІэтелъыдэжт. «Сабийхэм псынщІэу зауж, - жиІащ абы, гуГъуехьэм хьарзынэу пользщ. Абыхэм ящ1ажьэ Іэщ1агъэлІхэм я Іэзагъэр нэрылъагъуэ.

Махуипщ1кІэ Налшык щызэхэтыну зэхэпхъэм кьрихьэлІащ Москва областым, Краснодар, Ставрополь крайхэм, Башкортостан, Дагъыстан, Къэрэшей-Шэрджэс, Къэбэрдей-Балькъэр Республикэхэм щыщу зи тхьэкІумэм зэхимыжыу операцэ ящІа сабийхэр, абыхэм я адэ-анэхэр, апхуэдэу Урысейм и мызакъуэу, хамэ къэрал кьикІа Іэпэтэрмэш егъэджакІуэхэр. Мы махуэхэм операцэ ящІа сабийхэм я кьуэхьым зрагъэужьныкІэ, я щІэныгъэ зэхъэкІыныкІэ я уэрэзджьІакІуэ гупым.

Куейм и артистхэм ятыну концертхэм кьадэкІуэу, щІалэгъуалэм я джэгу-зэпеуэ щ1ьхэуи екІуэкІынущ. Мыр адрей ильэсхэм кьащ1ьхэщ1ыкІыу зэхахьлІну я мурадщ: кьафо къэс кьакІэпльыкІуэнущ къэралыгъуэ быдэм и кьежьапІэу кьалъытэ унагъуэ насыпым и щапхъэ макъамэ - литературэ едзыгъуэхэр. Мы Іуэхур кьызэгъэпэщыным жьдэжу зэтащІ Тэрч куей администр

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и Президентым и деж Ныкъуэдыкъуэхэм я Іуэхухэмкіэ совет къыщыізгъэзэнщым техуауэ

Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и Президентым и Указ

Ныкъуэдыкъуэхэм социальнэ и лъэныкъуэкІэ защІэгъэзэкъуэным техуэа кЪрзал политикэр гъэзэщІэным ипкъ иткІэ **унафэ щІі:**

1. Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и Президентым и деж Ныкъуэдыкъуэхэм я Іуэхухэмкіэ совет къыщызэгъэзэпэщын.

2. Къэщтэн мы Указым щЫгыгъуэ:

Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и Президентым и деж Ныкъуэдыкъуэхэм я Іуэхухэмкіэ щыІэ советым теуэуа положенэр;

Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и Президентым и деж Ныкъуэдыкъуэхэм я Іуэхухэмкіэ щыІэ советым хэтхэр.

3. Мы Указым къару егъуэт абы Іэ щыщІэздза махуэм щыщІэдзауэ.

Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и Президент КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2009 гъэм щышхьэІум и 21-м
№123-УП

Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и кЪрал къулыкъухэр зезыхьэну хущІэкъуэхэмрэ Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и кЪрал къулыкъухэм зэрыпэрытхэмрэ я хэхъуэм, мылькум, мылькум ехьэлІауэ яІэ къалэнхэм ятеуэуахэр ягъэлъэгъуэным и Іуэхухэр

Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и Президентым и Указ

Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и Конституцэм и 86 статьям ипкъ иткІэ **унафэ щІі:**

1. Мыхэр къэщтэн:

а) Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и кЪрал къулыкъухэр зезыхьэну хущІэкъуэхэмрэ Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и кЪрал къулыкъухэм зэрыпэрытхэмрэ я хэхъуэм, мылькум, мылькум ехьэлІауэ яІэ къалэнхэм ятеуэуахэр ягъэлъэгъуэным и Іуэхухэр Положенэр;

б) Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и кЪрал къулыкъухэр зезыхьэну хущІэкъуэ щІыхъуэ и Іуэхъуэ, мылькум, мылькум ехьэлІауэ иІэ къалэнхэм ятеуэуа справкэм и тепльэр;

в) Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и кЪрал къулыкъур зезыхьэну хущІэкъуэ щІыхъуэ и щхьэгъусэмрэ балигъ мыхъуа и бынхэмрэ я хэхъуэм, мылькум, мылькум ехьэлІауэ яІэ къалэнхэм ятеуэуа справкэм и тепльэр;

г) Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и кЪрал къулыкъум пэрыт щІыхъуэ и Іуэхъуэ, мылькум, мылькум ехьэлІауэ иІэ къалэнхэм ятеуэуа справкэм и тепльэр;

д) Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и кЪрал къулыкъум пэрыт щІыхъуэ и щхьэгъусэмрэ балигъ мыхъуа и бынхэмрэ я хэхъуэм, мылькум, мылькум ехьэлІауэ яІэ къалэнхэм ятеуэуа справкэм и тепльэр;

е) Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и Правительствэм хыхьэну хущІэкъуэ щІыхъуэ и Іуэхъуэ, мылькум, мылькум ехьэлІауэ иІэ къалэнхэм ятеуэуа справкэм и тепльэр;

ж) Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и Правительствэм хыхьэну хущІэкъуэ щІыхъуэ и щхьэгъусэмрэ балигъ мыхъуа и бынхэмрэ я хэхъуэм, мылькум, мылькум ехьэлІауэ яІэ къалэнхэм ятеуэуа справкэм и тепльэр;

з) Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и Правительствэм хэт щІыхъуэ и Іуэхъуэ, мылькум, мылькум ехьэлІауэ иІэ къалэнхэм ятеуэуа справкэм и тепльэр;

и) Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и Правительствэм хэт щІыхъуэ и щхьэгъусэмрэ балигъ мыхъуа и бынхэмрэ я хэхъуэм, мылькум, мылькум ехьэлІауэ яІэ къалэнхэм ятеуэуа справкэм и тепльэр.

2. «Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Кърал къулыкъухэм я реестрымрэ Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и Кърал праздник къулыкъухэм и ІэнатІэхэм я реестрымрэ ехьэлІауэ» 2007 гъэм ГъатхэпэМ и 24-м къащта Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и Закон №20-РЗ-м щыгъуэва Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и Кърал къулыкъухэм я реестрым къыщыгъэлъэгъуа Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и кЪрал къулыкъухэм хущІэкъуэмрэ (Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и Правительствэм хыхьэ къулыкъухэм къыщыпэмыщІауэ) Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и кЪрал къулыкъухэм пэрытхэмрэ (Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и Правительствэм хыхьэ къулыкъум къыщыпэмыщІауэ) я хэхъуэм, мылькум, мылькум ехьэлІауэ яІэ къалэнхэм, адэкІэ я щхьэгъусэмрэ балигъ мыхъуа я бынхэмрэ я хэхъуэм, мылькум, мылькум ехьэлІауэ яІэ къалэнхэм ятеуэуахэр Положенэмрэ мы Указым и пункт 1-м и пунктжьей «а» - «д»-хэмрэ ящхьэ иткІэ къату гъэувын, абыхъм папщІэ хъыбар къызэратыну щІыкІэм ехьэлІауэ законымкІэ изгъэущІ мардэмрэ теплъэхэмрэ ямыгъэувамэ.

3. Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и кЪрал къулыкъум щыщу Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и Правительствэм хыхьэну хущІэкъуэмрэ Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и кЪрал къулыкъум щыщу Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и Правительствэм хэтхэмрэ я хэхъуэм, мылькум, мылькум ехьэлІауэ яІэ къалэнхэм, адэкІэ я щхьэгъусэмрэ балигъ мыхъуа и бынхэмрэ я хэхъуэм, мылькум, мылькум ехьэлІауэ яІэ къалэнхэм ятеуэуа хъыбархэр Положенэмрэ мы Указым и пункт 1-м и пунктжьей «а», «е» - «и»-хэмрэ ящхьэ иткІэ къату гъэувын.

4. Мы Указым къару егъуэт официальнэу къыщытрадза махуэм щегъэжьауэ.

Къбэрдей-Балькъэр Республикэм и Президент КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2009 гъэм щышхьэІум и 26-м
№128-УП

Шынагъуэншагъэр нэхъапэщ

●Абы дегъэпейтей

Къэрал кІуэцІ Іуэхухэмкіэ министру КЪР-м щыІэ милицэм и генерал-лейтенант Томчак Юрий ЩІэныгъэм, КЪР-м и Къэралыгъуэм я махуэхэр щагъэлъапІэкІэ, абыхъм зыщыхуагъэхъэзырыкІэ жылагъуэ хабзэмрэ щыхуэхэм я шынагъуэншагъэмрэ къызэгъэпэщыным техуауэ зэІуІуЗэ иригъэкІэкІащ.

АБЫ И ПЭЖЫГЪЭМ хэтащ КЪР-м Экономикэ, жылагъуэ шынагъуэншагъэмкІэ и Советым и Секретарь **Кумыщ Мухьэрбий**, МЧС-м и унафэщІ **Шагин Сергей**, егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ министр **ЩЫхьэгъэпсо Сэфарбий**, Лъжьыгъэмрэ социальнэ зыужьыныгъэмкІэ, Спортымрэ туризмэмкІэ министерствэхэм я лІыкІуэхэр.

Жылагъуэ шынагъуэншагъэмкІэ милицэм и ІэнатІэхэм я унафэщІхэр къэпсэлъа нэужь, Томчак Юрий къызэрыгъэщащ мы гъэр кІэщІзэрихьэрэ хабзэхъуэм ІэнатІэхэм мыхьэнэ зиІэ Іуэхугъуэ 600-м, абы КЪР-м и парламент хэхъыныгъэхэр, республикэм щекІуэкІа шахматымкІэ Гран-при зэпеуэр хыхьэу, нэгъуэщІхэми шынагъуэншагъэр къызэрыщыізэрагъэпэщащ.

КЪР-м щыІэ МВД-м щолажьэ узыпэмыплІа Іуэху мыщщхэпэ къэхъу хъужьыкъуэмэ, абы зимыыбгъуэу къызэгъегъэувыІэнымкІэ Жылагъуэ-политикэ мониторингымкІэ, экономикэмрэ социальнэ Іуэхумкіэ центр. Апхуэдэ къудамэхэр муниципальнэ кІалэ, районэ УВД-ОВД-хэмк щыІащ.

Кавказ Ищхъэрэм щытыкІэ гугъу зэрыщыізэфІэувам, экономикэ кризисым, мыаразэныгъэм хэущІэщ цІыхуэр зэрыщыізГъэм къыхэмІыу, гу нэхъ зыпльатапхъэхэр узыгъхуауэ ахэр гъэкІуэдыжьыным хабзэхъуэмэ ІэнатІэхэр, зи сабэп зыхэлъ министерствэхэмрэ ведомствэхэмрэ хэкъуэауэ щызэдзлажьэн зэрыкъуехйр къыгъэзгъащ. Томчак Юрий. Милицэм и закъуэ къарукІэ а пСори зэфІэкъа зэрымыкъунури къыхигъэщащ.

ЗэгурыІуауэ и чэзум зэфІагъэкІа Іуэхум и фІыгъэкІэ Лэскэн, Май, Тэрч куейхэм, Прохладнэ къалэм щыІэ зэфІэува гугъуехьэр зэфІэхъа хъуащ. Абы къыдэкІуэу Эльбрус жылагъуэдэсхэм гъэгуф щызэхущІам КЪР-м и Президентыр Іуэхум ебыхьэ нэужькІэщІ щытыкІэр тэмэму щызэфІэувэжар.

А къуажэм и активыр, депутатхэр, жылагъуэр, дин лЪжьакІуэхэр дэнэ щыІа? - щІэуэщІащ зэІуІуІэм кърихьэлІаХэр.

- Апхуэдэ щыкІэкІэ я щхьэзакъуэ е гупым и сэбэп зыхьэлъэхр ГъагъэкІэну хущІокъу языныкъуэхэр. Зи гугъу тщІа Іуэхугъуэхэр дэфтэрым къыщыгъэлъэгъуауэ хабзэкІэ бгъэдыхьэн хуейщ, - жиІащ абы и жэуапу министрым.

Томчак Юрий къызэхуэсахэр щыгъуазэ ищІащ Урысейм и Президент Медведев Дмитрий УФ-м и МВД-мрэ Ипщэ федеральнэ щыналъэм и субъектхэм я хабзэхъуэмэ ІэнатІэхэмрэ я унафэщІхэм Ставрополь къалэм щадригъэкІуэкІа зэІуІуІэм кърикІуахэм. Терроризмэм щыналъэм зэрыщызІэтэм къэрал унафэщІыр зэрригъэпІейтейр икІи Кавказ Ищхъэрэм щытыкІэр щегъэфІэкІуэным теуэуа къаленкэр зэригъуавэр къыхигъэщащ.

МВД-м и Іуэхущ Іапэхэмрэ и уху нэгъуэщхэмрэ хъумэнымкІэ зыхуеину псори маухуитым зэтраухуэну яхуигъэуващ министрым.

- Іуэхур зытещІыхьар дэ езым зытхъумэжьнрах ыным, ауэ зыщІыгъэгъупщэн хуейкъым тероризмэм япэ иту пощІэт милицэр боевикхэмрэ Іэщэкіэ зэщІэзыуэзда бзаджащІэхэмрэ нобэ нэ зращу зэрыщытыр. Щыщхьэпи и 17-м Нэзран къалэм террористым щызэрахьа щІэпхьаджащэм милицэм и лэжьакІуэ 21-рэ зэрыхэкІуэдзам, 100-м щигъуІуэгъэ зэрыщыхуэам къытригъэзэж хъунукъым, - къиргъэлъэгъуащ абы.

ЩІэныгъэм, КЪР-м и Къралыгъуэм я махуэхэр щагъэлъапІэнуэм зэрызыхуэгъэхъэзырым щытепелъэлъхым къыхагъэщащ, республикэм и школхэмрэ адрей еджапІэ ІэнатІэхэмрэ шынагъуэншагъэр фокІадзам и 1-м къыщыізэгъэпэщыным, гъэ ежьагъуэ псом терроризмэм щыхъэмэным ехьэлІа Іуэхугъуэхэр жылагъуэ псэуКІэр тэмэму щызэгъэпэщыным гъэ-рэхьат хуэхъуэ зэрыхуэмейр.

Щхьэгъэпсо Сэфарбий жиІащ хъумакІуэ Іуэхутхьэбзэхэм мылъку хуэутІыпщынымкІэ зэрыщыізэпэщыну зэрыхьэзырыр.

ЗэІуІцІэм щыхэплъащ мылъкУ зэрамыІэм къыхэкІыу зи сабийхэр школым хуэмыхьэсыр унагъуэ 80-м ядэІэпыкъуныи. Томчак Юрий къызэриІуатэмкІэ, щыІпІэ администрацэхэм я Іэтащхьэхэм, Лъжьыгъэмрэ социальнэ зыужьныгъэмкІэ министерствэмрэ я нэгъуэщІ ІэнатІэхэмрэ ящІыгъу а Іуэхур зэман гъунэгъум зэфІэхьи хуейщ.

Кумыщ Мухьэрбий къызэхуэсахэм защІыхуитІа зэм милицэр шынагъуэншагъэр къызэгъэпэщыным и «къару нэхъыщхьэу» къигъэлагъэри, жиІагъэу зэпІэзэрыпхьэрэ ІэнатІэр дэІыгъыным къарурэ нэхъри хуэзщІэгъэуІуэн. КЪР-м щытыкІэр къыщыізэщІэнПІэнымрэ къызэпызыщІэдын Іэмалхэр убзыхуэ зэрыхуейр жиІащ.

Налшык и Іуэгуэхэм щыхуэзэ къыщегъэзыжкІ автобус цІыкІуэхэм дэсхэм иджыблагъэ зыкъызэрагъэтам щытепсэлъыхьам, тхылъымпІэкІэ мымэуу, ІуэхуитІэ я хъарфычэтыр зыІэщІэлъым, Абхъаз утым щекІуэкІа къэпсэлъныгъэхэм къыкъуэтым теуэуа хъыбар властхэм зэраІэр жиІащ. Абы къыдэкІуэуи къыхигъэщащ, хабзэм къезгъэуІу а Іуэхур зэфІэхьи, цІыкуэхэм я щІакъуэу Іыхьэ къаІэжьыжьыным и хэкІыпІэр къэгъуэтын зэрыхуейр.

Шатаевым Сергей щытыкІэ къызэрымыІуэхэр къэмыгъэхьи, шынагъуэншагъэр къызэгъэпэщыным ехьэфІэкІуэн и лъэныкъуэкІэ зэфІэгъэкІыпхъэхэр къыхилъхьащ.

ЗэуцІэр щызэхуищІыкъым Томчак Юрий ящ игъэщыпхъэу къыІэщыт къаІэныщІэхэр къигъэлъэгъуащ.

Къэрал кІуэцІ Іуэхухэмкіэ министерствэу КЪР-м щыІэм и пресс-Іуэхущ Іапіэ.

●Футбол

Къэзыгъэзэжахэр къыдоштэж

Премьер-лигэм иджыпстукІэ зи Іуэхуэр щымыщІагъуэ «Спартак-Налшыкым» дагъэкІэр зи нэхъыщым папщІэ нэхъапэ хэтахэм къарегъэзгъэзэж.

ДЭ щыгЪУАЗЭ фыхуэпщІащ «Краснодар»-м и Іэрагъыжь Григорий Лаго, «Химки»-м и къыкІыжьа Самсонов Олег, Куржым щыджэгуа Сирадзе Давид сымэ ди командэм къызэрагъэзэжам. Ахэр сэбэп къызэрыгъэхъуфынуф джэгуп Іэгубгъуэм къыщагъэзгъэлъэгъуэну иужьрей зэІуІуІэкъэм щахъуэзфІэкІащ.

Иджы чэзур къальсыну къыщІэкІынщ ипльэс бзыкІакъэм ди командэм хэту топ зыбжанэ дэзыгъэкІахэу Къэжэр Назирроэ Пилипчук Сергейрэ. А тІури куэдкІэ зэ ущыщыгъуэ чуху футболист Іэзэхэщ. Нэзир мы гъэм и пэщІдзэм МэзъчкІьалэ и «Анжи»-м бэдзэнду иратати, кьрагъэгъэзэжащ, Сергей и Іуэ хуэхэр «Химки»-м щыдэмыкІым, Налшык нэхъ ныщтэкащ.

Къэщыныгъэмыщ Іуэ, етІуанэ дивизионым щыджэгу Изобильнэм и «Кавказтрансгаз»-м и Іэзэгъым хэпщІыкІыу щыхигъэхъуауэ, ди командэм къыжьэкъэ гъуэщІыкІэт щІалэ Щоджэн Борис.

ХЪЭТАУ Исльам.

●Школ хъыбархэр

Гъэ еджэгъуэщІэм хуэхьэзырщ

Республикэм и курыт еджапІэхэр, гъэсанПІ ІэнатІэхэр къаІэ щымыІуэ гъэ еджэгъуэщІэм хуэхьэзырщ. А хъыбар гуапэр щыІуащ мы махуэхэм куейхэм щекІуэкІа щышхьэІу зэІуІуІэхэм.

ЩЫЦХЬЭIУм и 1-м къыщыщІэдзауэ и 25 щІыпІэндэ ди щыпІэм и еджапІэхэм, сабий садхэм зэгъэпэщыжьныгъэ лъжьыгъэхэр щызэфІахащ. Псори я хэту апхуэдэ лъжьыгъэхэм текІуэдащ сом мелуани 109,9-рэ. Абы щыщу сом мелуан 35-р федеральнэ бюджетым къыхэкІащ, сом мелуан 40-р республикэ мылькущ, сом мелуан 27-р щІыпІэ самоуправленэхэм къыхалъхащ. ГъащІэм къызэрыгъэлъагъэмкІэ, егъэджэныгъэгъэсэныгъэ Іуэхущ ІапІэхэр зэгъэпэщыжьныгъэ хуэхьэзырыр ильэс кІэс хохьэу. Къэбгъэлъагъуэмэ, 2007 гъэм республикэ ахъшэу а Іуэхум сом мелуан 1,5-рэ ІуащІэм, 2008 гъэм - сом мелуан 20, мы гъэм хуэдитІкІэ нэхъыбэ хуаутІыпщащ.

ФокІадзэм и 1-м ирихьэлІэу республикэм и щыпІэ зэхуэмыдэхэм щІыхъуэр егъэджэным хуэгъэпса ІэнатІэщІэр къыізэкІуэну Апхуэдэу Щоджэн Борис ЕтІуанэ къуаэм дащІыхьащ сабий 264-рэ щеджэну курыт школыщІэ, Прохладнэ къалэм, Бабугент, Зэрэгъыж жылэхэм дэт курыт школхэм, сабий садхэм пэщыщІэхэр къыгъащІыхьащ. Псори зэхэту абыхъм иджы щеджэфынущ сабий, ныбжьыщІэ миным щІигъу.

ЕгъэджэныгъэІэнатІэхэр, гъэсапІэ Іуэхущ ІапІэхэр гъэ еджэгъуэщІэм зэрыхуэхьэзырыр къаІощащ МЧС-м мафІэсхэм зыщыхъуэмэныкІэ и Ипщэ щыІнальэ центрым и ЩІагъэлІэхэм. Абы и лъэныкъуэкІэ щколхэр, сабий садхэр ныкъуанысгъэнщэщ. Абыхъм ящыщ куэдым щагъэващ мафІэс кІыхьзэрыхьэумкІэ хъыбар зэрыщыщІэ щІэпсымэсмэхэр, камерхэр. Абыхъм хухахащ ахъшэ сом мелуан 370-рэ, абы щыщу сом мелуан 43,9-р 2009 гъэм и бюджетым эхэт. Апхуэдэу республикэ мылькум къыхэкІауэ сом мелуан тратэжьІуэдащ куэрыт еджапІэхэм я сабий садхэмрэ хабзэхъуэмэ ІэнатІэхэм ящыщІэнымрэ.

2009 - 2010 гъэ еджэгъуэщІэм ирихьэлІэу КЪР-м и школ 79-р къызэрагъэпэщащ сом мелуан 21,03-р и уасэ компьютер техникэкІэ, сабий 92-м ящхуащхуащ сом мелуан 41-рэ зытеІуэда зэреджэ-нэрылъагъу пособиехэр, школ 80-м сом мелуан 29,33-р и уасэ унэльащІэ щІагъэуващ, 14-м я медицинэ пэщэхэм сом мелуани 3,43-рэ зытеІуэда Іэмэпсымэхэр щалъхьащ. Школхэм я шхапІэхэм техникэщІэ къахуэщэхуным ихьащ сом мелуан 26,6-рэ.

Апхуэдэу зэпэщ ящІыжьа, зыхуей-зыхуэныкъуэхэмкІэ къызэгъэпэща школхэм, сабий садхэм я щІыпІэ-щІыпІэ зэрыщІэщІ ящІ республикэм и сабий минхэр.

КІУЖ Инэ.

●Ди сурэт гъэтІылъыгъэхэр

«Беллэ» кинофильмыр Щэджэн ауэым щытрахьи хэтахэу *(сэмэгумкІэ къыщыщІэдзауэ)* **Урысейм и щых уб артист Ивашов Владимир, КЪР-м и щыхуб артист Молей Барэсбий, тележурналист КІуращын БетІан сымэ.** *1966 гъэ Сурэтыр* **МАМЫЩ Кашиф** *трихащ.*

ЩІэныгъэлІхэр Іэдииху и чэщанэм деж щызэІуощІэ

●Лъэпкъ Іуэху

ЩІэныгъэхэмкІэ Дунейпсо Адыгэ Академием и зи чэзу зэхьэзыр Къэрэшей-Шэрджэсыр щыщхьэІум и 27-м щекІуэкІащ. Хабзэ зэрыхьэм тету, илъэсым кьрибыдэу лъжьыгъэ яІам щыхэпльэк, щІэуэ хагъэхъужнхэм папщІэ Іэ щаІэт зэхуэсым кьрихьэлІа щІэныгъэлІхэмрэ хъыбархэм щызэІуищІащ КЪШР-м и Хьэбзэ кІуэахэм ямыкъжьэу щыІэ «Гъдэшу и чэщанэ» ватъунтку хьэщІащ.

�щІДАА-м и зэхуэсым хэтащ Испаниемрэ, Японием, Индкьлызым, Тыркуэ щыщ лІыкІуэхэр, Адыгэ Академием хыхьэ щІэныгъэ къудамэу Ставрополь, Краснодар крайхэм, Къбэрдей-Балькъэр, Къэрэшей-Шэрджэс, Адыгэ Республикэхэм щыІэхэм кІалІа гупхэр.

ЩІэныгъэлІхэм я зэІуІэр къызэІуихащ икІи иригъэкІащ �щІДАА-м и вице-президент, Къбэрдей Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ, «Адыгэ псалъэ» газетым и редактор иэхьышхэ **ХьэфІыщІэ Мухьэмэд**. Абы яІэ псалъэр иритащ Адыгэ Академием и президент, физико-математикэ щІыщІэныгъэхэм я доктор, академик **Нэхущ Іэдэм**. Ар убгуъуэу икІи куІщІафІэу тепсэлъыхьащ иІъэсым и КІуэцІкІэ зэфІагъэкІаХэм, �щІДАА-м къызэщІибыдэ унэтІыныгъэхэм я іэжьыгъэм, арэзы къэзымыщІу я Іуэхум хэлъхэм.

Нэхущ Іэдэм и псалъэм кьыпищащ �щІДАА-м и щІэныгъэ секретарь нэхъыщхьэ **Тхъэгэпсэльп Къасэм**. Академием и финанс Іуэхур зэрыщІэлъым и гугъу ищІу къызэхуэсахэм я пащхьэ кьыщІепсэльащ бухгалтер нэхъыщхьэ **Зыхьэ Лидие**.

�щІДАА-м и президентымрэ щІэныгъэ секретарымрэ жаІам ипкъ иткІэ, зэхуэсым кьыщыпсэльащ **Тхъэу Светлан**. Апхуэдэу ЩІДАА-м и зи чэзу зэхуэсым хэтхэм фІэхъыс ирахьу кьыпсэльащ **Мосс Жаклин Дивигрэ**(КЪР-м и щІыхуб сурэтащІ, ЩІДАА-м и академик КЪыщ Мухьэдин и менеджер икІи щхьэгъусэ), адыгэбзэмрэ щнхабзэмрэ зыужь щІэныгъэлІ, антрополог, социологие щІэныгъэхэм я доктор **Миядзаев Эйжиф** (Наган къалэ, Японие).

ЗэІуІэм и кІэуэм зытепсэлъыхьа Іуэхуэм ящхь иткІэ, академикхэм ямыдэкІэ щІыпхьэ зыбжанэ кьызэдащтащ.

НЫБЭЖЬ Таиса.
Налшык - Черкесск - Хьэбзэ.

P. S. ЩІДАА-м и зи чэзу илъэс зэхьэхэр зэрекІуэкІам теуэуа тхыгъэ зэфІэувэ ди газетым и ящыдэкІыгъуэхэм ящыщу щым фыкьыщыщдж хъунущ.

ЩІДАА-м и академикхэмрэ член-корреспондентхэмрэ щыхэхащ 2009 гъэм щышхьэІум и 27-м КъШР-м щыщ Хьэбзэ куейм щыІащ хэ «Адыгэ-Псалъэ» зыгъэпсэлъэнымкІэ Адыгэ Академием щыригъэкІуэкІа илъэс зэхуэсышхэм.

I. Жылагъуэ щІэныгъэхэмкІэ къудамэм

ЩІДАА-м и академикыу хахащ:

1. Ажакъуэ Кьанщокий Мусэрин и къуэр - юридическэ щІэныгъэхэм я кандидатыр, «Бум-Банк» банкым и тхьэмадэр, �щІДАА-м щыхьэ зиІэ и академикыр *(Налшык къалэ).*

2. Уэ хьэтэ Александр Жамырзэ и къуэр - Урысейм иц адыгэхэм я федеральнэ лъэпкъ-щэнхабзэ автономием и президентыр, �щІДАА-м щыхьэ зиІэ и академикыр *(Черкесск къалэ).*

3. Джэтаэ Виктор Абдулыкъ и къуэр - педагогикэ щІэныгъэхэм я докторыр, «ІущІтъэ щрагъэгъуэт лицей №5» Къэрэшей-Шэрджэс къэжьапІэм и унафэщІыр *(Черкесск къалэ).*

II. Тхыдэ-фило логие щІэныгъэхэмкІэ къудамэм

�щІДАА-м и академикыу хахащ:

1. ТхъэпщІыху Михаил Семен и къуэр - тхыдэ щІэныгъэхэм я докторыр, Гуманитар къэухъумэныгъэхэмкІэ Къэрэшей-Шэрджэс институтым тхыдэмрэ археологиемкІэ и къудамэм и унафэщІыр *(Черкесск къалэ).*

�щІДАА-м и член-корреспондент хахащ:

1. Напшэкъуий Тамарэ Сэхьид и пхъур - филологие щІэныгъэхэм я докторыр, Кубань къралъ аграрнэ университетым нэгъуэщІ къэралыбзэхэмкІэ и кафедрэм и унафэщІыр *(Краснодар къалэ).*

2. Уэз Фатімэ Анатолэ и пхъур- филологие щІэныгъэхэм я кандидатыр, Гуманитар къэухъумэныгъэхэмкІэ Къэрэшей-Шэрджэс институтым и щІэныгъэ лэжьакІуэ нэхъыжьыр *(Черкесск къалэ).*

3. Пэнэфу Аскэр Дзэпщ и къуэр - тхыдэ щІэныгъэхэм я докторыр, профессоры, Гуманитар къэухъумэныгъэхэмкІэ Адыгей институтым тхыдэмкІэ и къудамэм и унафэщІыр *(Мейкъуапэ къалэ).*

4. ХьэщІэмыз Мирэ Нухь и пхъур- филологие щІэныгъэхэм я докторыр, Адыгей къэралыгъуэ университетым литературэмкІэ и кафедрэм и унафэщІыр *(Мейкъуапэ къалэ).*

�щІДАА-м щІэ зиІэ и академикыу хахащ:

1. Бацэжь (Мамсыр) Мухьэмэд-Хьэр Алий и къуэр - философиемкІэ доктор, профессор, тхыдэм и щІэныгъэхэм я кандидатыр, Къэбэрдей-Балькъэр къэралыгъуэ университетым щІалэ Щоджэн Борис.

III. Математикэ щІэныгъэхэмрэ нано-информацІэ технологиехэмкІэ къудамэм

�щІДАА-м и академикыу хахащ:

1. Нэхущ Викторие Іэдэм и пхъур - физико-математикэ щІэныгъэхэм я докторыр, Урысейм ЩІэныгъэхэмкІэ и Академием и Къэбэрдей-Балькъэр щІэныгъэ центрым Прикладной математикэмрэ автоматизацэмкІэ и щІэныгъэ-къэухъумакІуэ институтым и унафэщІым и къудэзр *(Налшык къалэ).*

2. Псху Арсен Владимир и къуэр - физико-математикэ щІэныгъэхэм я докторыр, Урысейм ЩІэныгъэхэмкІэ и Академием и Къэбэрдей-Балькъэр щІэныгъэ центрым Прикладной математикэмрэ автоматизацэмкІэ и щІэныгъэ-къэухъумакІуэ институтым и унафэщІым и къудэзр *(Налшык къалэ).*

3. Сербиноэ Людмилэ Иван и пхъур - физико-математикэ щІэныгъэхэм я докторыр, профессоры, Кавказ Ищхъэрэ къэралтехникэ университетым и кафедрэм и унафэщІыр, �щІДАА-м и член-корреспондентыр *(Таганрог къалэ).*

4. Сухинов Александр Иван и къуэр - физико-математикэ щІэныгъэхэм я докторыр, профессоры, Ипщэ федеральнэ университетым и технологие институту Таганрог дэтым и унафэщІыр, �щІДАА-м и член-корреспондентыр *(Таганрог къалэ).*

IV. Физикэ щІэныгъэхэмкІэ къудамэм

�щІДАА-м и академикыу хахащ:

1. Мэкъуэш Мусэрбий Чыланий и къуэр - физико-математикэ щІэныгъэхэм я докторыр, Къурш щІэныгъэхэм я геофизикэмкІэ институт къэралІуэхущІапІэм математикэ модельхэмкІэ и лабораторэм и щІэныгъэ лэжьакІуэ нэхъыжьыр, Кубань къралъ университетым литературэмкІэ и кафедрэм и унафэщІыр *(Мейкъуапэ къалэ).*

�щІДАА-м и член-корреспондент хахащ:

1. Кьалэ Руслан Хьэжбарэ и къуэр - физико-математикэ щІэныгъэхэм я кандидатыр, Къурш щІэныгъэхэм я геофизикэмкІэ институт къэралІуэхущІапІэм атмосферэ электричествэмкІэ и лабораторэм и унафэщІыр *(Налшык къалэ).*

�щІДАА-м щІэ зиІэ и академикыу хахащ:

1. Баецэжь (Мамсыр) Мухьэмэд-Хьэр Алий и къуэр - философиемкІэ доктор, профессор, тхыдэм и щІэныгъэхэм я кандидатыр, Къэбэрдей-Балькъэр къэралыгъуэ университетым щІалэ Щоджэн Борис.

V. Энергетикэмкіэ, машинэ щІыныкІэ, механикэмкІэ, управлениэм и Іуэхуэмкіэ къудамэм

�щІДАА-м и академикыу хахащ:

1. Щоджэн Асльэнбэч Хьэжумар и къуэр - техникэ щІэныгъэхэм я докторыр, БизнесымкІэ Къэбэрдей-Балькъэр институтым и профессоры, �щІДАА-м и член-корреспондентыр *(Налшык къалэ)*

2. Соблир Андемыркъан Іэбу и къуэр - Урысейм Естественнэ щІэныгъэхэмкІэ и Академием и академикыр, техникэ щІэныгъэхэм я кандидатыр, Къэбэрдей-Балькъэр къэралмэкъумэщІ академием и доцентыр, «Горводоканал» муниципальнэ предприятэм и унафэщІыр *(Налшык къалэ).*

VI. Химиемрэ материалхэм я тепуауа щІэныгъэхэмкІэ къудамэм

�щІДАА-м и академикыу хахащ:

1. Мусей Юрий Исрафил и къуэр - химие щІэныгъэхэм я докторыр, Бэрбэч Хь. М. и цІэр зезыхьэ Къэбэрдей-Балькъэр къэралуниверситетым и профессоры *(Налшык къалэ).*

�щІДАА-м и член-корреспондент хахащ:

1. Бей Іэуес Ахьмэд и къуэр - химие щІэныгъэхэм я докторыр, профессоры, Къэбэрдей-Балькъэр къэралмэкъумэщІ академием химиемкІэ и кафедрэм и унафэщІыр *(Налшык къалэ).*

VII. Медико-биологие щІэныгъэхэмкІэ къудамэм

�щІДАА-м и академикыу хахащ:

1. Маржэхьу Мадинэ Юрий и пхъур - медицинэ щІэныгъэхэм я докторыр, Бэрбэч Хь. М. и цІэр зезыхьэ Къэбэрдей-Балькъэр къэралуниверситетым уз зэрыщІалэхэмкІэ и кафедрэм и профессоры, �щІДАА-м и член-корреспондентыр *(Налшык къалэ).*

2. Тембот Фатімэт Ас льэший и пхъур - Урысейм ЩІэныгъэхэмкІэ и Академием и член-корреспондентыр, биологие щІэныгъэхэм я докторыр, профессоры, Урысейм ЩІэныгъэхэмкІэ и Академием и Къэбэрдей-Балькъэр щІэныгъэ центрым Бгылъэ щІыпІэхэм я экологиемкІэ и институтым и унафэщІыр, �щІДАА-м и член-корреспондентыр *(Налшык къалэ).*

�щІДАА-м и член-корреспондент хахащ:

1. Вэрокъуэ Виталий ХьэкІашэ и къуэр - мэкъумэщ щІэныгъэхэм я докторыр, Кубань къралъ аграрнэ университетым и кафедрэм и профессорыр *(Краснодар къалэ)*

2. Даут Юрий Инус и къуэр - медицинэ щІэныгъэхэм я докторыр, Мейкъуапэ къэралтехнологие университетым медицинэмкІэ и институтым и профессорыр *(Мейкъуапэ къалэ).*

VIII. Щым теуха щІэныгъэхэмкІэ къудамэм

�щІДАА-м и академикыу хахащ:

1. Щыдакъ Рашид Сультан и къуэр - мэкъумэщ щІэныгъэхэм я докторыр, Къэбэрдей-Балькъэр къэралмэкъумэщІ академием хадэхэкІэхэмрэ жызэумэрэ гъэкІыныкІэ и кафедрэм и профессоры, �щІДАА-м и член-корреспондентыр *(Налшык къалэ).*

2. Уджыхьу Аскэр Чэрим и къуэр - мэкъумэщ щІэныгъэхэм я докторыр, Прунэ гъэкІыныкІэ Урысейпсо щІэныгъэ-къэухъумэу институтым и щІэныгъэ лэжьакІуэ пажэр, �щІДАА-м и член-корреспондентыр *(Краснодар къалэ).*

�щІДАА-м и член-корреспондент хахащ:

1. Щхьэпацэ Асльэн Къапльэн и къуэр - мэкъумэщ щІэныгъэхэм я кандидатыр, Къэбэрдей-Балькъэр агропромие станцым и унафэщІыр *(Налшык къалэ).*

ЩІэныгъэхэмкІэ Дунейпсо Адыгэ Академием 2009 гъэм хахахэр

●Налшык къалэм щыІэ УВД-м къет

ГъэпцІакІуэхэм защыфхъумэ!

ЩЫЦХЬЭIУМ и 17-м Налшык къалэм щыІэ УВД-м зыкъхъуигъэзащІ къалэдэс цІыкІухъум. Хэтми ямыщІэ «телефон гъэпцІакІуэм» къэтхъэусыхьам и Іыхьлыгъэ зыкъыгъэлъагъэ

Исламым и нур

Саади и уазхэр

●Зэн мыкIуэдыжьын щIэин

***ХъыбарыфIыр, таурыхъ хьэлэмэтыр е цIыхур зыхуенну уазхэр ущхъуабзэти, исламым теухуа тхыльхэр и гуапэу щIиджыкIыпт. Псом хуэдизрэ ар ящIэ, ар ящIэ, ящIэ, ар ящIэ, ар ящIэ, ар

Зыгъэпсэ-хугъуэ Малъхъэдис

● Нэщэнэхэр

ЦІыху шхэм теуІуэркъым

❖ЦІыху шхэм теуІуэркъым.
❖Шы къуэлэн Іэщыну къэпщэхуну фІыкъым.
❖Шыгъур гъущІэмэ, уэфІ нэщэнщ.
❖Шхыныр шыугъэ хъуамэ е шыгъу иракІутамэ, унэм кьуагъэ кьихьэнущ жаІэрт.
❖Щіху бгъэкІыну фІыкъым.

Сабий тегъэукІэхэр

Адыгэхэм сабийм гулъытэшхуэ хуащІу щытащ. Ахэр зэрыпрагъэу сабий джэгуукІэ куэдыкІей щыІащ. Ахэр псори кьыт-хуэхьынкъым, ауэ псоми зэдащІэу сабий зэрагъэджэгу хабзэ зымащІэм я гугъу тщІымэ, лей хъуну кьыщІэкІынкъым.

● Хабзэ

Я Іэблэм тесу дзадзым бзу ирагъэпагъуурэ жаІэрт:

Бзу, бзу гуагуэ,
Хьэгагуэ нэф,

КІэфом тес,
Ахъшичы кьэхьи

Зы хьэ уэстынщ,
Тыр-р, - жиІэу пъэтэжащ.

Илъэс-илъэситІ нэхьыбэ мыхъуа щІалэ цыкІухэр е хъыджэбз цыкІухэр я куэщІым ису, я куэпкъым тесу, драдзей хуэдэу ящІурэ ягъэджэгурт адэшхуэ-анэш-хуэхэм:

Пыкъэ-тІыкъэ,

Дадэ,
Пыкъэ мыл,

Дадэ,
Кьамылапщэ,

Дадэ,
Пщыгъэшынэ,

Дадэ,
ЩІалэ цыкІуэхэр нэхъыбэрэ зэрагъэджэгур шым теуІуэ джэгукІэт, лІыгъэ, хахуагъэ кьызыхэщэт:

Шу-шу кьокІуэ,

Шу-шу кьос,
ПщІэгъуалэм тесщ,

И пэр сринэщ,
И анэшым макІуэ,

Щыбэ яхуеху,
ХуаРэм тесу кьосыж.

Ныуп апхуэдэу щІалэ цыкІухэр зэрагъэджэгущ:

Быкъэ-быкъэ,
Алащэ,

Шым и лъакъуэр кьутащ,
ХьэщІэр унэм яшэ,
НэгъуэщІым кьрат,
Кьратар мыгъасэщ,
ЗретІэ-зресэ,
«Сархъ», - жиІэу
кьредзых.

Сабийр зыгъэджэгум ар и куэпкъым кьридзых хуэдэу ещІ, мыдрейр, дауи, зыкьрин-мыгъэхуэныну хэтщ.

Хьыджэбз цыкІухэр зэрытрагъэуэ гурэпкІырагъ лъэпкъ хэпъэтэкъым, атІэ зэрагъэдыхьэшхыным, гуащэ хъуэмэ, щэныфІэу зэрыщІы-тынум нэхъ тегъэщІат:

ХьэщІыб-щІыбкьуэ,
Дадэ быкъуэ кьеукІ,

КІапэ пшэрыр кьытхуехь,
Шыуан цыкІум иредзэ,

Дзыгъуэ цыкІум ирех,
ДыкІэтыжьу тІэщІокІ,

И нэр кьытхурегъэкІ,
КІапэм дыхегъэкІыж.

Мыри хъыджэбз цыкІуэхэм щхьэкІэ жаІэрт:

КІадэ,
Дашхьэ,

Гущхьэ лъынэ,
Нанэ и гуащэ нэху,

Хужьыуэ ІэфІ,
Фыыр ЗыдэбагъуэІ,

Зи узыгъуэр кІуэдын,
Нанэ хьэхуэкІэ нсэун.

Мыпхуэдэ сабий тегъэу, джэгуукІэхэр куэд мэхъу. Абы мыхьэнэшхуэ дыдэ иІэу щытащ сабийм и гупсысэкІэм, и узынщагъэм зинужьын щхьэкІэ. Абыхэм щыкІуэхэр набдзэгубдзаплъэу ягъасэрт, я бзэр кьута хъуні щхьэнкІэ сэбэпынагъ ин кьашэрт.

Дуней къэхьукъащІэхэм, хьэпшыпхэм, псэущхьэхэм, Іэщ1агъэхэм, кьинэмыщІхэм я щхьэгъэ, цыхуэхэрэ абыхэм я зэхуцыпыкІэхэмрэ кьызыхэщ кьебжэкІ щыкІухэм, таурыхьхэм, хьыбархэм щыщІэдэІукІэ, сабийм аэрэ нэхъ тыншу зригъащІэрт, и гум ирифыдыдэрт. ИрахуэІэу кьрагъэщтэну зыхуэимрэ джэгуукІэхэм хэту езым кьинубыдымрэ зэи эхуэдэ хъурт-тэкъым.

Апхуэдэ Іуэхугъуэхэм цыкІуэхэр хуагъэІущІырт, хауэзщІырт фІымрэ Іеймрэ, екІымрэ емыкІымрэ зэхахІэкІыфу. Псалъэм щхьэкІэ, кьызэрыгуэкІ «Мэл щохъу» джэгуукІэ цыкІум сабийр тригъэум кьыщІымынэу Іэпхъуамбэхэм я цІэм, я зэкІэпъыкІуэкІэм, аэрэ фбж зэрыхьунум хунгъасэрт. Псори зэхьэсІІар, дауи, сабийр зыгъэджэну балигъыр абы зэрыбгъэдыхьэрщ. «Мэл щохъу» жьихуэтІэм зэмылІэужьыгъуэ Іэджэу сабийр ирибгъэджэгу хъурт. Мыпхуэдэу, псалъэм папщІэ: «Дэнэ щыІэ уи Іабэ цыкІур? Мис, кьеплъыт, мыбдеж мэл щохъу. Иджы мы уи Іэгур губгъуэщ, мыбдеж мэл щохъу. Иджы мы уи Іэпхъуамбэшхуэм деж, мыр мыдэжщ, цыкІуэхэр хъурей щоджэгу, мы Іэпхъуамбапщэм нужьгъуащ накІуэкъакІуэр, Іэпхъуамбэ курытым кьыхелъхъэ: дывгъэкІуэж. АрщхьэкІэ цІимыІуэм идэркъым тІэкІу емыдзакъэхэу зэрежьэжьынур. Аращи, ІэпхъуабэжьакІэжь щыкІу пщэфІэну хуожьэ: еуэ пщафІэжь цыкІу, еуэ, еуэ, пщафІэжь цыкІу»

Зэрытлъагъущи, мыбы дэтхэнэ зы жьІэгъуэри Іэм и пкыгъуэ гъэрхэм теухуащ. Аэрэ сабийм ищІа нужьакІэ Іэпхъуамбэхэм я пІэкІэ «мыбдеж» жаІэуэрэ мэджэгу: «Мыбдеж мэл щохъуэрэ, мыбдеж хьурей щоджэгуэрэ, мыбдеж накІуэ-кьакІуэ, мыбдеж дывгъэкІуэж, мыбдеж тІэкІу дымышхэу дыкІуэжынт? Еуэ, еуэ, пщафІэжь цыкІу, еуэ, еуэ, пщафІэжь цыкІуІ»

Хьэл-цэн дахэ кьищтэным, нэмыс зыхилъхьэным кьищынэмыщІауэ, гулъытэшхуэ хуащІырт сабийм и гупсысэкІэм, и губгъуэгъым зиужьынми. Абы щыІуэ дежи Іэмал зэмылІэужьыгъуэхэр кьагъэсэбэпырт, абы джэгуукІэхэри хэту. Мыр абы ящІыщ:

Зы - цІхьэзакъуэр насыпынщэщ (Алыхьыр заІуэзщ).

ТІу - нитІыр зэрощІэ.

Щы - адыгэ Іэнэр лъакъуищ.

ПлІы - шым и лъакъуиплІыр зыушнэмэ, кІуэкІэ иІэщ.

Тху - Іэпхъуамбитхур зэшхуэзэсщ.

Хы - щырыщу тІур хыщ (щІалэр илъэсихым дошэс)

Блы - Багъуэзэшиблым загъаізэмэ, нэху мэщ.

И - взрэвийр зэдекъуэмэ, пхъэІэщІэр щІаіщ.

Бгъу - бгъур пщІэмэ, зы кьэтщ.

ПщІы - пщІым нэс убжэмэ, зэкІэ хъунщ.

Хабзэм, сабий гъэсэкІэм мыхьэнэшхуэ щиІэт щІэблэм гуэныхь жьхуаІэр кьагурыІуэу, гудзакъэ ихэлъу, щысхь ящІэу кьэтэджкъым. Гуэныхьт ерыскыы мафІэм пэрыбдзэу ебгъэсэну, напэмытхьэщІу щхьинми Іэщми уахэпхьэну, быныбым зенчкІэ уеуэну, хьеуан щыс кьэбгъэтэджкъыну, нэгъуэщІхэри. ЕмыкІут зыгуэрым уигъэгуфІамэ, гуфІапщІэ нумытыну, бжэмышхуэм уебзеину, хьыджэбз щыкІуэр я лъакъуэр зэгуэхауэ увмэ е тІысмэ.

Мыпхуэдэхэм сабийр щрагъаеэ хабзэр унэрат, абы щыгъуэми хамэ щымыту, езыр-езыру щызэхэсым и деж. Зыгуэр щыту сабийхэм зэи ешхьэрэтэкъым. Иригъэлеямэ, щэхуэ я Іэпэ хуагъэдальэрти, абыкІэ зэфІэкІырт.

МАФІЭДЗ Сэрэбий.

● Щэщэнэхэр

ЦІыхьэ шхэм теуІуэркъым

❖ЦІыхьэ шхэм теуІуэркъым.
❖Шы къуэлэн Іэщыну къэпщэхуну фІыкъым.
❖Шыгъур гъущІэмэ, уэфІ нэщэнщ.
❖Шхыныр шыугъэ хъуамэ е шыгъу иракІутамэ, унэм кьуагъэ кьихьэнущ жаІэрт.
❖Щіху бгъэкІыну фІыкъым.

● Ди сурэт гъэтІылъыгъэхэр

Тенцинг Норгей и зекІуэ

«Уэсхэм я кьаплъэн» - апхуэдэут зэреджэр Непалым щыщ альпинист тельыджэ Тенцинг Норгей *(1914 - 1986)*. Ар 1953 гъэм Новэ Зеландием кьикІа Хиллари Эдмунд и гъусэу Джомолунгмэ *(метр 8848-рэ мэхъу)* и щыгум псом япэ ихьащ.

ИльэсищІ дэкІри, «уэсхэм я кьаплъэныр» Къэбэрдей-Балькъэрым кьеблэгъащ, Кавказ къуршхэр зригъэлъэгъуащ. Іуащхьэмахуэ лъапэ Тенцинг ныбжьэгъу щищІащ ди республикэм и альпинист цІэрыІуэхэр - Кахиани Джумберрэ Хергиани Михаилрэ *(и бгъуитІыкІэ щытхэщ)*.

Адыгэ альпинист пажэ МАМЫШ Кашиф *къытхуихьа сурэтыр 1963 гъэм гъатхэпэм и 1-м трахащ.*

● Хъуэжьу

Лэскэн куейм хьыхьэ Хьэтууей къуажэм щыпсэу Елъыхъу Юлинэ Жэмалдин и пхъум къыщалъхуа махуэр егъэтъапэри, дохьуэхъу!

Псэм щыдгъафэ ди анэ лъапІэ! Узынщагъэ уиІэу, дэрэжэгъуэмрэ гуфІэгъуэмрэ уи куэду, дыбгъэзгъущхуэрэ удгъэгуфІэу, уи быным я екъуІэныгъэм урипагэу, абыхэм я щІэблэм я насып плъагъуу, унагъуэ жьэгум и хьумакІуэ ди адэр кьыпкъуэту, уи щыІэхугъэм, нэмысым кьыхэхъуэ эпыту, уи дунейр нэхуу, гуауэр ппэІэщІэу, уи гукъыдэжым хэмыщІу уи Іэнэгум берычэтыр тёмыкІыу дяпэ куэдрэ уитыну укъыщалъхуа махуэмкІэ дынохьуэхьурн, цыхубзым и гур зыщІэхъуэпс, насыпу кьиІытэ псомкІи Тхъэр кьыпхуэпсэну ди гуапэщ.

Уи щхьэгъусэ Руслан, уипхъуэхуэу Марьянэ, Лианэ, уи кьуэ Азэмэт.

● Гушыіэ

Шым сыт и лажьэ?

Ди колхозым и агроном Мусэ трагъэкІри, иджы дыдэ еджапІэ нэхъыщхьэр кьэзыІуха Шорэ абы и пІэм ягъэуващ. Мусэ ишри агрономыщІэм иратыжати, ар тІэкІу иуэхъуэкІуэну пщыхьэщхьэм кьуажэбгъуэмкІэ щиутІыпщащ. Пшэдджыжьым кьихужьину щыдэкІам, эщхьыркъабзэу шитІ ярихьэлІащ Шорэ. Щыгъэм шы кьратагъэщІэр кьыхуэмышІыхужу тІури кьыхури кьэкІужащ. А шыхэр зэхэзыщІыхукІэм лъыхъэурэ, щІалэр Дизыкъуажэ хуэзащ.

- КъхьІэ, къомыхьэлъэкІыу, ныдыхьи, мо ди Іуэм ит шитІым Мусэ еІуэ щыгъар кьыслухэщІыкъкІ, сэ мыбыхэм ихъэ зощхь си гъащІэм псэущхьэ сельэгъуакъым, - жиІэри, Дизыкъуажэ я деж дишащ щІалэм.

- Уэдэхьи, Шорэ, сэри Мусэ и шыр фэкІэ сымыщІыху, ауэ къэтщІэнщ ар иджыпсту. ШитІым я зым шэси, шхапІэмкІэ блэкІи кьыблэкІыж, - жиІащ Дизыкъуажэ.

Шорэ зы шым шэсри екъащ икІи мыгувэу кьиІэщхьэжащ.

- Хуабжьу псэущхьэ ІуящІащ, Мусэ ейр мырамэ, - щытхъуащ щІалэр шым.

- Иджы модрейм шэси, а гъуэгуанэм ирикІуэт.

ЩІалэр шым шэсри дэкІащ, ауэ ящэм нэхъри нэхъ гуваущ кьызэрыгъэжащ.

- Дауэ кьыпщыхъуа? - щІэупщІащ Дизыкъуажэ.

- Уэлэхи, мыр гурымыкІэ гуэру кьыщІэкІынмэ, щхапІэм и гупэм щыт пкъом дежэ лъэданэ эщІригъанэри, адэкІэ схуэмыбэ-кьуэжу селІэдІащ.

- УкъыщІыбгъэкІыжымэ-щэ?

- СыкьыщыбгъэкІыжми, апхуэдэ дыдэу ерагъкІэ кьыблэсхужащ.

- Аращ-тІэ Мусэ и шыр.

- Уэлэхи, арами, ар сэ шы схуэмыхъуну, - жиІат щІалэми:

- Шым сыт и лажьэ, тІасэ? Тесам апхуэдэу игъэсауэ аращ, - жиІэурэ ІукІыжащ Дизыкъуажэ.

ЖЫЛАУ Нурбий.

● ЖыІэгъуэхэр

Акъылыр зоплъэкІ

◎ Губгъэн щІыпхъэу къэбгъанэмэ, губгъэн хьбох, пхуэфащэуи кьыщІощІ.
◎ Гъуэгуцхьищыр щызэхэкІым тетхащ: лІыгъэ, щыхугъэ, щІэныгъэ - щымэ зэдрикІуэн хуейщ.
◎ Ей, адыгэ, жаІэмэ, угурымыхьщ, уадыгэкъэ уэ, жаІэмэ иджыри кьыпщогугъэ.
◎Ешыгъэм узэрихуэми, жуаныр уэ бохь.
◎ Захуагъэр кьуаншагъэкІым, ауэ пэж дыдэм нэсырщкъым.
◎ Зэрыгъу-зэрышхэхэм загъэнщІырыкІым: щІыхуэи щрет, лъэпкъи ирехьу.
◎Зи мыІэху зезыхуэм етыпгауэ, емынэм зэрихуэр лъэжьакІуэжьщ.
◎КьыппэщІэхуэжам укьызэрыхущІэкІщ уи щІыхугъэр здынэсщ.
◎ Кьагъэделэм хуэфащэщ, къзыгъэделэм и напэщ.
◎КьыпхуымышІэфаІу кьыпхуэгузавэм пщІэр нэхъ лъысыпхъэщ, тыншу зыхуэзфІэкІым нэхьр.
◎КІуэ сэрэ - сэращ, езыри зыгурым щхьэ емыплъарэ кьыпхужаІэжмэ, минрэ уэхуэмэ, щыхуэгъэкІуэскІыф.
◎ Кьуаншагъэр кьыщІэзыгъэщым кьыкІэщІэкІэскІуэнухэри кьетІэщІ.
◎ Напэ зимыІэ щыІэжьым, зэдІуэжьф зекъуэмэ.
◎ Нэмысыр хьэхуэри ятыркьым, щІыхуэуи ятыркъым.
◎Псэм хуэмыхьыжьыр щыхугъэм ирельэфкІ.
◎ УэигугъапІэм узыхуэныкьуэу укьыхуущІэкІмэ, уцІыхуущ.
◎ Ажалым кьебгъэда пэлыгъэщ, щІыхум и сэбэп зыхьлыр и чэзум кьыпхугурыгъаІуэмэ.
◎ Акъылыр зоплъэкІ.
◎ Губгъагъэ жепІауэ къомыдзІуэм делагъэ ебгъащІэ хуэдэщ.
◎ Губгъагъафэ зытезыгъауэр делэщ, делафэ зытезыгъауэр бзаджэщ.

БЕЙТЫГЪУЭН Сэфарбий.

● Псалъэжьхэр

Дыгъэм япэ къотэдж

ᵛБзурэ пэт абгъуэ ещІ.
ᵛВы зимыІэм шкІэ щІещІэ.
ᵛГъэмахуэ тхъэмахуэр щІымахуэ гъуэмылэщ.
ᵛДыгъафІэ мылыф зыхъуарэ бжьыхьэщэ ефа танэрэ.
ᵛДзыгъуибгъу зэдеІэмэ, кхъуей кІадащхьэ трач.
ᵛЗи Іуэху егугъур дыгъэм япэ къотэдж.
ᵛЗы гъэр тІэу къакІуэркъым.
ᵛЛэжьакІуэжь и шэмэдж щІэщхъуэрэ?

Псалъэзэблэдз

ЕкІуэкІыу: **2.** ХьэскІэ къызыхих мывэ джей быдэ. **5.** Псы фІей ина. **6.** Щымахуэ щыгъын. **8.** Зипхъу ирахьэжьам, зиш ирахужьам кІэлъыщІэпхъуэ гуп. **9.** Зиусхьэн лъэпкъ. **11.** Дзэлыкъуэ щІынальэм хиубыдэ къуажэ. **12.** Быдымым я гъэмахуэ хьупІэ. **13.** МафІэ бзий кьыдихьу уафэм кьыщоуэ. **14.** Уафэ лъащІэм щызеІдажэ «Бжьэхуц» гуартэхэр. **16.** «Бгы лъапэхэм ...» - КІыщокъуэ Алим и поэмэ. **18.** Щыгъын гъэжьа, пІащІэ хъуа. **19.** Джыдэм нэгъуэщІу зэредкэр. **20.** Бакъэ лъапІэ кІыхь. **25.** Адыгеим щыщ тхакІуэ, СССР-м и къэрал саугъэтыр зрата. **29.** Гъавэ лІэужьыгъуэ. **30.** ТепІэнщІэтъын. **31.** Лы и къуэгъурэ ... и гъуррэ. **32.** Пасэрей хьыбарегъащІэ. **33.** Пхъэщхьэмыщхьэ. **34.** Адыгэ лъэпкъым и зы кьудамэ. **35.** Хьэпщхупщ. **40.** Гьыринэм щхьэкІэ жаІэ. **42.** Абы имытмэ, лъакъуэм и мыгъуагъэщ. **45.** КъБР-м щыщ район е къуажэ. **46.** Пхъэ сахуэ. **47.** ПсыІагъэ зыщІэмыт. **48.** «Бэдынокъуэ къэгубжьащ, ... мафІэу зэщІэнащ» - «Нартхэм» щыщщ. **49.** Совет властым и зэманым зы щІакхъуэ кьыщыщІэкІыщ щыта ахьшэ жьгъей. **50.** Кьхьуейтальэ дэпъу ящІ адыгэ шхынигъуэ. **53.** Лэскэн куейм щыщ адыгэ къуажэ е псыежэх. **54.** ТхьылъымпІэм итыр зэпынэжьым щыхьэт техьуэ дамыгъэ. **55.** Нартыкъу гъэпыгъуэ хьэжьгъэ. **56.** Мэщ хьэуазэ. **57.** УщІэдыхьэшыни ущІэгуэзвэни зыхэпІ Іуэхугъуэ.

Къехуу: **1.** Жьышхуэ кьепщэри унэр ... ищІащ. **3.** Мы гъэм си ныбжьыр илъэс 75-рэ иринкъу Къэбэрдей-Балькъэрым и щІыхубэ усакІуэ. **4.** Тутын зэрызэрахьэу щыта хъуржьин щІыкІу. **6.** Ленинным и ролыр зыгъэзэщІа, Урысей Федерацэм щІыхь зиІэ и артист. **7.** Адыгэ зэрэдус цІэрыІуэ. **8.** Саудей Хьэрып къэралыгъуэм и Іэтащхьэм президенткъым зэреджэр. АтІэ дауэ? **10.** Адыгэ лъэпкъ конгрессым и япэ Іэтащхьэ. Урысей Федерацэм юстициэмкІэ и министру щыта. **15.** ГъэшхэкІ. **17.** « ... вы бжьакъуэм къоК!». **21.** ... здэщымыІэм берычэти щыІэкъым. **22.** Шы хужь зытет шы. **23.** ПыІэ ... **24.** Хьэкъуащкъу. **26.** Къэушырыба, къэпца. **27.** Армэм къулыкъу щызыщІэ. **28.** Унэ е нэгъуэщІ псэуалъэ щыпщІкІэ ар унмыІэу хьунукъым. **36.** Унэ зэтезыпльхьэхэм захуагъэ-Іущагъэр къызэрахутэ Іэмэпсымэ. **37.** Мывэ ин дыдэ. **38.** Акъыл зэпІэзэрыт зимыІэ. Зи акъылыр псынщІэ. **39.** Адыгэр куэду щыпсэу Тыркуи щыщ къалэ. **41.** Пхъэщхьэмыщхьэ. **43.** Удзыжь зыкъыпкІэрызыщІэ. **44.** Шым и кІуэкІэ. **51.** Къамэ Іэпщэр зэрагъэдахэ. **52.** « ... и шыр фІэдахэжщ».

Зэхэзыльхьар **МЫЗ Ахьмэдщ.**

Шыщхьэ Іум и 22-м ди газетым тета псалъэзэблэдзым и жэуапхэр:

ЕкІуэкІыу: **1.** Бгъэндэ. **4.** БлыщхьэІ. **9.** Іурыхьэгъуэ. **11.** Абазэ. **12.** Щыблэ. **13.** Шыкъулъыр. **18.** Нарзан. **19.** Анэ. **20.** Балыдж. **23.** Шыбзыхьэр. **25.** Лъахъстэн. **28.** Аргъынэ. **29.** Сэхъу. **30.** Кумбыгъэ. **34.** Бэгъуэтыж. **36.** Гъабгъэ. **37.** ЩІэблэ. **38.** Пшынауэ. **39.** Жумарт. **40.** Тэрэзэ.

Къехуу: **2.** Гъыбзэ. **3.** Дурдыл. **5.** Іэгъуныкъуэ. **6.** Хьэщыкъ. **7.** Тхъэлъанэ. **8.** «Мадинэ». **10.** Хьэжрэт. **14.** Къуршыбгъэ. **15.** Хъарзынэ. **16.** Махъсымэ. **17.** Хъысэпыл. **21.** Пхъыкъ. **22.** Бакъ. **25.** Наскьуагъэ. **26.** КІэлэгъунэ. **27.** Тэрэмэш. **31.** Уэршэр. **32.** Бынунэ. **33.** Жьгъыру. **35.** Шэрэз.

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФЫЦІЭ Мухьэмэд

РЕДАКЦЭМ И КОЛЛЕГИЕМ ХЭТХЭР
Жылаес Заурбэч (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **ЖЬэКІмыхьу Мариноу** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Ширдий Мариноу** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Гъурыжь Мадинэ**(жэуап зыхь секретарь), **ГъущІо Зариф, Кьардэн Маритэ, Ныбжьэ Таисэ, Хьэжыкьарэ Алик.**

ДИ ХЭЩІАПЭР
360030, Къэбэрдей-Балькъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и цІэкІэ щыІэ уэрам, 5, ебгъуанэ - епщІанэ кьатхэр.

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэхэм - 42-63-64, 47-31-54, 47-33-23; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.
КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкІэ, жылагъуэмрэ лъэныкъ ІуэхугъэмкІэ - 42-22-86; къуажэ гъащІэмрэ экономикэмкІэ - 47-22-63, 42-57-59; щэнхабзэмкІэ - 42-75-36; обозревателхэм - 42-22-89; хабзэхьумэ Іуэхугъаіпэхэм я дэлажьэныкъмкІэ - 42-60-53; хьыбарыщІэхэмкІэ, спортымрэ письмохэмкІэ - 42-22-88; екъуджныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ - 47-32-15; эдэхэкІакІуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; бухгалтериеми - 47-31-69; ЭВМ-ы и операторхэм - 42-22-84; компьютер Іуэхущапіэм - 42-26-41; сурэтхэм - 42-75-78.

Теддзэ тхыгъэхэм кьыщыхьа бжьыгъэхэм, кьыщаІэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъымкІэ аэрэ зытехаэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкІэр зэтекІу зэпыту щытекІым.

Газетыр Іэ тезыдзэхэм яхуэхьыныр и пщэ дольщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщІэныгъэхэмкІэ и управленэм.
Тел.: 42-06-51, 42-19-59.
Газетыр щрипыкІэ жэуап ехь КъБР-м и "Роспечать" АО-м.
Газетыр 1989 гъэм дыгъэгъазэм и 16-м №Н-0065-м щІэту ятхащ.
Зы илъэсым газетыр 250-рэ кьыдокІ.

1905 гъэм щыІа Революцэм и цІэр зезыхьэ Республикэ полиграфкомбинат, Налшык къалэ, Лениным и цІэкІэ щыІэ уэрам, 33, телефоныр 42-35-75.

Мы кьыдэкІыгъуэм елэжьахэщ: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ ДыщкІ Соня, редактору Жылаес Заурбэч, корректорхэу Пхытіыкі Юрэ *(1,2-нэ нат.)*, Банэ ФатІимэ *(3,4-нэ нат.)*, корректорхэм я лэныкъуэгъу Иуан Заирэ. *КомпьютеркІэ газетым и тепльэр ящІащ:* Ныр Саидэ, ГъукІэлІ Рае, *сурэтыщІ* Бицу Жаннэ.

Номерыр "Адыгэ псалъэ" и компьютер ІэнатІэм щагъэхьэзыращ.

Газетым Іэ щытрадзар сыхьэт 21.00-рщ.

Индексыр 51531● Тираж 10.125● Заказ №2779

● Адыгэ шхыныгъуэхэр

Пщагъэ зыхэлъ щІакхъуэ

Гуэдз хьэжьигъэм джэдыкІэ хакъутэ, пщагъэрэ шыгъурэ зыхэлъ псы хуабэ хакІэри тхъэвыр япщ. Абы и щхьэм хьэжьигъэ трагъэщащэ, хуабапІэм ягъэуври, сыхьэтитІ хуэдэкІэ щагъэт. Тхьэ тэджар ПэкІу щапщэ, дагъэ зыщцыхуэ тебэм иралъхьэ, дакьикьи 5-6-кІэ щагъэтри, хьэкулъэм ирагъэувэ.

Абы иту ягъэжьа щІакхъуэм и тебащхьэр трапІэркьым. МафІэм тетмэ, и тебащхьэр трапІэ, зы лъэныкъуэр жьа и иужьи зэрагъэдзэкІ. Хьэкулъэм иту ягъажьэр дакъикъэ 15-18-кІэ хьэзыр мэхъу. ЩІакхъуэр жьа и ужькІэ тхъуэпІэ дахэ мэхъу. Абы и щхьэфэм псы щІыІэ тІэкІу щахуэри, щІэуфауэ дакьикъэ зытІыкІэ щагъэт, щабэ хьун щхьэкІэ.

Халъхьэхэр: *гуэдз хьэжьигъэ - грамм 500, псыуэ - грамм 250-рэ, пщагъэу грамм 15, джэдыкІэу - 1, шыгъуу, фошыгъуу, тебэщыхуэ тхъуэ - узыхуейм хуэдиз.*

«Адыгэ шхыныгъуэхэр» тхыльым къытхыжащ.

НапэкІуэщІэр зыгъэхьэзырар
ЩХЬЭЩІЭМЫЩІ Йзэщ.

● Къуажэхьэр

Куэбжищэ хэлъми, дыхьэпІэр зыщ

♦ Зызымыгъазэу мэзым щІэкІ.
♦ И щхьэр ину, и нэр цІыкІуу, екІуу хьэлъэ зыхь.
♦ Иплъхьэ-иплъхьэми зызымыгъэнщІ.
♦ Кьуажэри жылэри зыгъапщІэ.
♦ Куэбжищэ хэлъми, дыхьэпІэр зыщ.

Жэуапхэр:

ФочыгІ. ХьэмпІэдЖ. Хъэмэ, Ибрэгим, Хьэ.

Хьэцыбанэр къыщащыпыр

● Фэ фщІэрэ?

✱Шэрджэсхэм хьэгулывэр бегъымбар шхыну ябжу щытащ, абы хущхьэгъэгуэ куэд зэрыхэтлъым щхьэкІэ. Хьэм кьыхэщІыкІа шхыны-гъуэзэр ирагъэшхыу щытащ зи кьупщхьэ кьутахэм - кьапщтэмэ, зи дзажэ кьутам хьэ мырамысэ ирагъэшхырт, ар захуэу кІыжьын щхьэкІэ. Абы хэлъщ кьупщхьэр зыгъэкІыж вещественхэр, псалъэм папщІэ, фосфор, кальций, нэгъэущІхэри.

✱ЩІыщым и тхъэкІумэр щыуэм и дежэ, къэрмэфибл дагъэ ирагъаткІуэри мэхъуж.

✱Лыр нарзаныпскІэ бгъавэмэ, нэхъ щІэхыу мавэ икІи лэпс Іэфі кьыщІокІ.

✱Мыгъэлыгъуаэу хуэрэджэ купкъ, щІыдэ, пщІий куэд пшхымэ, щхьэр егъэуз.

✱Кьурмэн ятохуэ: бжэнымэ - мазих нэужьым, мэлым - мазибл нэужьым, Іэщщышхуэм - илъэсым щІигъуамэ.

✱ПІастэ зэрызэпагъэжа сэр занщІэу лъэщІыжьын хуейщ, арыншамэ кІэрогъуэри, гъэкъэбзэжьыгъуей мэхъу.

✱Хьэлъуэр щІудбгкІэ я Іэр куэдрэ псыф ящІмэ, хьэлъыущхьэр тоуцІынынкІ.

✱Мэжаджэр щагъажьэкІэ къэмычэн щхьэкІэ, и щІыум шху щахуэ.

✱Нартыху щІынэр щагъажьэкІэ шыгъу хадзэркьым. Шыгъум хьэдзэхэр зэрегъалъэ, вэгъуей ещІ, Іэфи хъуркьым.

✱Хьэцыбанэр къыщащыпыр жэп теха нэужьщ.

✱Апэ зэманым хьэщІэхэм хуэщыкІыу щытар илъэс иримыкъуа шыщІэт. Абы ил нэхъ щабэр щэкІэ ягъавэрт. А щхьынгъэр, псом хуэмыдэу и лэпсыр, хуабжьу сэбэпышхуэ яхуэхъурт жьэн уз зиІэхэм. Іэпсыр хуабэщ зэрырафыр.

КЪУБАТИЙ Борис.